

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut komunikačních studií a žurnalistiky, Katedra žurnalistiky

Pavčina Nouzová

**Gonzo žurnalismus – jeho vznik, vývoj a vliv
na žurnalistiku**

Bakalářská práce

Praha 2012

Autor práce: **Pavčina Nouzová**

Vedoucí práce: **Petr Beneš**

Rok obhajoby: 2012

Bibliografický záznam

NOUZOVÁ, Pavlína. *Gonzo žurnalismus – jeho vznik, vývoj a vliv na žurnalistiku*. Praha, 2012. 43 s. Bakalářská diplomová práce (Bc.) Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut komunikačních studií a žurnalistiky. Katedra mediálních studií. Vedoucí diplomové práce Petr Beneš.

Abstrakt

Tato bakalářská práce se věnuje tématu gonzo žurnalismu, a to jak v zahraničí, tak i tuzemsku. Nejprve se věnuji celkovému vzniku gonzo žurnalismu a jeho „zakladateli“ Hunteru S. Thompsonovi. Na jeho osobnosti ukazují, jak vypadalo gonzo před desítkami let, a zároveň na několika jeho člancích zobrazují jednotlivé znaky jak gonzo textů, tak jejich autorů. Nejvíce se věnuji Thompsonově reportáži o dostizích v Kentucky, která je považována za první gonzo článek. Nejen historie je však důležitá, a proto se následně v práci věnuji i současné podobě gonzo žurnalismu v zahraničí. Stejně jako v historické části jsem si vybrala jednoho typického představitele tohoto stylu, a to Matta Taibbiho, který taktéž jako Thompson psal do magazínu Rolling Stone a pobuřoval okolí svými články. V jeho případě necílím jen na konkrétní texty, ale spíše na dvě média, která Taibbi výrazně ovlivnil – The eXile a New York Press. Na těchto výrazných osobách, jako byl Thompson a jako je Taibbi, srovnávám přístup ke gonzo žurnalismu před lety a nyní a vysvětluji rozdíly a jejich příčiny. Poté, co se krátce věnuji i gonzu v jiných oborech, abych ukázala, jak je populární i mimo žurnalistiku, se zabývám Českou republikou. Z autorů jsem rozebrala především Michala Nanoru, zaměřuji se ale i na Honzu Vedrala nebo Petra Wagnera. Z médií se pak věnuji spíše kulturním magazínům, a to Živlu, Filteru a nejnovějšímu Full Moonu. V závěru bakalářské práce se zamýšlím nad budoucností gonzo žurnalismu v zahraničí, ale i Česku a odůvodňuji své závěry.

Abstract

This thesis deals with Gonzo journalism in all the world and especially in Czech republic. First part is about origin of Gonzo journalism and its “founder” Hunter S. Thompson. I use his personality to show a form of old Gonzo and I portray typical features of this style or its authors with using Thompson’s articles. I choose as a main article The Kentucky Derby Is Decadent and Depraved, which is considered as a first Gonzo article. But not only history is important, so the thesis is also about modern Gonzo in foreign countries. As in the first part, I chose one typical representative of this style – Matt Taibbi. He contributes to Rolling Stone magazine (like Thompson did, too) and often disgusts many of his readers. In his case, I don’t focus on particular articles, but on two magazines – The eXile and New York Press. I use these two distinctive personalities (Thompson and Taibbi) to compare old Gonzo with a modern form and I explain differences and causes of them. Next very short part of my thesis is about Gonzo in other branches and I show the popularity of Gonzo besides journalism. Then I focus on Gonzo journalism in Czech republic. I chose as main journalists Michal Nanoru, Honza Vedral and Petr Wagner and as main magazines Živel, Filter and Full Moon. I compare them and show their strengths and weaknesses of this typical style. In the end of my thesis I reflect the future of Gonzo journalism in foreign countries and Czech republic.

Klíčová slova

gonzo, gonzo žurnalismus, Hunter S. Thompson, Matt Taibbi, Michal Nanoru, Rolling Stone, Živel, Filter, Full Moon

Keywords

Gonzo, Gonzo journalism, Hunter S. Thompson, Matt Taibbi, Michal Nanoru, Rolling Stone, Živel, Filter, Full Moon

Rozsah práce: 76 057 znaků

Prohlášení

1. Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracoval/a samostatně a použil/a jen uvedené prameny a literaturu.
2. Prohlašuji, že práce nebyla využita k získání jiného titulu.
3. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna pro studijní a výzkumné účely.

V Praze dne 5. května 2012

Pavčina Nouzová

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala vedoucímu bakalářské práce Petru Benešovi za odborné rady, vedení práce, užitečné připomínky a poskytnutí konzultací.

SCHVÁLENO

Institut komunikačních studií a žurnalistiky UK FSV Teze BAKALÁŘSKÉ diplomové práce									
TUTO ČÁST VYPLŇUJE STUDENT/KA:									
Příjmení a jméno diplomantky/diplomanta: Pavlína Nouzová	Razítko podatelny: <table border="1" style="margin-left: auto; margin-right: auto;"> <tr> <td colspan="2" style="text-align: center;"> Univerzita Karlova v Praze Fakulta sociálních věd </td> </tr> <tr> <td>Došlo dne:</td> <td style="text-align: center;">10-06-2011 -1-</td> </tr> <tr> <td>Cj: 11085 Příloh: 3</td> <td>Skartační heslo:</td> </tr> <tr> <td>Přiděleno:</td> <td></td> </tr> </table>	Univerzita Karlova v Praze Fakulta sociálních věd		Došlo dne:	10-06-2011 -1-	Cj: 11085 Příloh: 3	Skartační heslo:	Přiděleno:	
Univerzita Karlova v Praze Fakulta sociálních věd									
Došlo dne:		10-06-2011 -1-							
Cj: 11085 Příloh: 3		Skartační heslo:							
Přiděleno:									
Imatrikulační ročník diplomantky/diplomanta: 2009/2010									
E-mail diplomantky/diplomanta: Paya.paya@atlas.cz									
Studijní obor/typ studia: Žurnalistika/prezenční									
Předpokládaný název práce v češtině: Gonzo žurnalismus – jeho vznik, vývoj a vliv na žurnalistiku									
Předpokládaný název práce v angličtině: Gonzo journalism – his origin, progress and influence on journalism									
Předpokládaný termín dokončení (semestr, školní rok – vzor: ZS 2012): (diplomovou práci je možné odevzdat nejdříve po dvou semestrech od schválení tezí, tedy teze schválené v LS 2010/2011 umožňují obhajovat práci nejdříve v LS 2011/2012) LS 2011/2012									
Základní charakteristika tématu a předpokládaný cíl práce (max. 1000 znaků): <i>V bakalářské práci přiblížím vznik a vývoj gonzo žurnalismu v zahraničí, především v Americe. Věnovat se budu hlavně hudebním časopisům, nejvíce americkému Rolling Stone. Přiblížím i život zakladatele pojmu „gonzo“ Huntera S. Thompсона a vývoj stylu gonzo žurnalismu v tzv. „nový žurnalismus“. Poté se budu věnovat gonzo žurnalismu v České republice, hlavně v časopise Filter. Cílem práce bude zjištění, zdali má gonzo žurnalismus budoucnost v současných médiích, nebo zdali spíše postupem času zanikne.</i>									
Předpokládaná struktura práce (rozdělení do jednotlivých kapitol a podkapitol se stručnou charakteristikou jejich obsahu): <ol style="list-style-type: none"> 1. Úvod a cíl práce <i>Osobní motivace pro výběr tématu a cíl bakalářské práce</i> 2. Vznik gonzo žurnalismu <i>Jeho počátek v 60. letech, politické okolnosti, stav žurnalismu v USA</i> <ul style="list-style-type: none"> – Kdo je Hunter S. Thompson? <i>Stručná biografie s vývojem jeho psaní na pozadí jeho života</i> – Vliv na časopis Rolling Stone <i>Proměna článků v časopise, příklady na jednotlivých autorech</i> 3. Proměna gonzo žurnalismu v zahraničí <i>Změny v gonzo žurnalismu v USA, vliv na žurnalismus v dalších státech kromě USA</i> <ul style="list-style-type: none"> – Vliv gonzo žurnalismu na film <i>Stanislavského metoda a analýza několika filmů vzhledem ke gonzo žurnalismu</i> 4. Gonzo žurnalismus v České republice <i>Zavedení gonzo žurnalismu v ČR, rozdíly mezi ČR a zahraničím</i> <ul style="list-style-type: none"> – Čeští autoři píší o gonzo žurnalismu <i>Jména českých gonzo novinářů, charakteristika jejich stylu psaní</i> – Vliv na časopis Filter <i>Proměna článků v časopise, příklady na jednotlivých autorech, konec časopisu</i> 5. Budoucnost gonzo žurnalismu <i>Poslední proměny stylu, analýza jeho budoucnosti vzhledem k vývoji v médiích</i> <ul style="list-style-type: none"> – Budoucnost v zahraničí <i>Zaměření na zahraniční podobu gonzo žurnalismu, hlavně na časopis Rolling Stone</i> – Budoucnost v České republice 									

Zaměření na českou podobu gonzo žurnalistu vzhledem k zániku časopisu Filter

6. Závěr – byl cíl práce splněn?

Analýza bakalářské práce ve vztahu k vývoji v médiích

Vymezení zpracovávaného materiálu (např. konkrétní titul periodika a období, za které bude analyzován):

Rolling Stone 1970 - 2005
New York Herald Tribune 1962 - 1965
Scanlan's Monthly 1970
Esquire 1962 - 1965
Creem 1973 - 1975
Aktuálně.cz 2007 - 2011
Filter 2005 – 2009

Postup (technika) při zpracování materiálu:

Rozbor samotného tématu, jeho historie a přiblížení. Následně analýza článků, rozbor knih a autobiografií jednotlivých autorů, také filmových dokumentů.

Základní literatura (nejméně 5 nejdůležitějších titulů k tématu a způsobu jeho zpracování; u všech titulů je nutné uvést stručnou anotaci na 2-5 řádků):

Gonzo Papers, Vol. 1: The Great Shark Hunt: Strange Tales from a Strange Time
Gonzo Papers, Vol. 2: Generation of Swine: Tales of Shame and Degradation in the '80s
Gonzo Papers, Vol. 3: Songs of the Doomed: More Notes on the Death of the American Dream
Gonzo Papers, Vol. 4: Better Than Sex: Confessions of a Political Junkie
Hunter S. Thompson

Gonzo Papers je čtyřdílná série knih vydaná v letech 1979 až 1994. Jde o kolekci těžko sehnatelných článků z novin a časopisů od Huntera S. Thompсона, které napsal během své kariéry. Zároveň série obsahuje i některé jeho nové práce.

Fear and Loathing on the Campaign Trail '72

Hunter S. Thompson

Jde o kolekci článků, které se věnují prezidentské kampani v USA z roku 1972, od Huntera S. Thompсона. Původně byly články směřovány pro časopis Rolling Stone.

Fear and Loathing in Las Vegas

Hunter S. Thompson

Často překládané jako Strach a hnus (nebo svrab) v Las Vegas je novela s autobiografickými prvky od Huntera S. Thompсона. Příběh sleduje hlavního hrdinu novináře Raoula Dukea a jeho právního zástupce dr. Gonzo, když cestují do Las Vegas za svým "americkým snem" spolu s kufrem plným drog.

Můj život v umění

Konstantin Sergejevič Stanislavskij

Autobiografická kniha, která byla napsána během Stanislavského pobytu v USA, kde byl s Moskevským divadlem umění. Poprvé vydána v Bonstonu v roce 1924, obsahuje čtyři části.

The Kandy-Kolored Tangerine-Flake Streamline Baby

Tom Wolfe

První soubor esejí od Toma Wolfeho vydaný v roce 1965. Pojmenován je podle jednom z jeho prvních článků v časopisu Esquire. Jeho články a tento sborník jsou pokládány za první zástupce tzv. nového žurnalistu.

Gonzo: The Life and Work of Dr. Hunter S. Thompson

Alex Gibney

Dokumentární film z roku 2008 s detaily o práci věnující se hudbě a politice a o životě Huntera S. Thompsona. Zahrnuje rozhovory s Ralphem Steadmanem a Tomem Wolfem, demytizuje život Thompsona.

Breakfast with Hunter**Wayne Ewing**

Dokumentární film z roku 2003 o každodenním životě Huntera S. Thompsona. Kromě něj se věnuje (a obsahuje rozhovory s nimi) P.J. O'Rourkeovi, Ralphu Steadmanovi, Roxanne Pulitzerové, Johnnymu Deppovi, Terryemu Gilliamovi a Benicio del Torovi.

Fear and Loathing on the Road to Hollywood**Nigel Finch**

Jinak známo i jako *Fear and Loathing in Gonzovision*. Krátký dokumentární film od BBC z roku 1978, které se věnuje Hunteru S. Thompsonovi a jeho "dvornímu" ilustrátorovi Ralphu Steadmanovi.

Diplomové práce k tématu (seznam bakalářských, magisterských a doktorských prací, které byly k tématu obhájeny na UK, případně dalších oborově blízkých fakultách či vysokých školách za posledních pět let)

Bakalářská práce: Ironic Approach to the American Dream in the Life and Work of Hunter S. Thompson (Vojtěch Novotný)

Masarykova univerzita, Filozofická fakulta, 2010

Bakalářská práce: Proměny hudební recenze od roku 1989 (ve vybraných českých časopisech) (David Věžník)

Masarykova univerzita, Fakulta sociálních studií, 2007

Bakalářská práce: Mediální mapa hudebních periodik České republiky v r. 2008 (Simona Horká)

Masarykova univerzita, Fakulta sociálních studií, 2009

Bakalářská práce: Adaptácie z H.S.Thompsona (Lívia Lévyová)

Akademie múzických umění v Praze, Filmová a televizní fakulta AMU, 2008

Bakalářská práce: Současná podoba české tištěné a on-line hudební žurnalistiky (Jana Kačurová)

Masarykova univerzita, Fakulta sociálních studií, 2006

Bakalářská práce: Tobiáš Jirous (stručná monografie) (Michaela Hečková)

Univerzita Palackého, Filozofická fakulta, 2008

Diplomová práce: Lawyers, Guns and Money in Thompson's Las Vegas (Daniel Maslovský)

Ostravská univerzita v Ostravě, Filozofická fakulta, 2011

Datum / Podpis studenta/ky

9. 6. 2011

TUTO ČÁST VYPLŇUJE PEDAGOG/PEDAGOŽKA:

Doporučení k tématu, struktuře a technice zpracování materiálu:

Rozšířit zpracování českých zdrojů, autoři: Luděk Staněk,
Nanom, Houza Vedral, Marek. Periodika: ŽIVEL, SHOW,
český Rolling Stone, HUPE, FULL MOON...
více se zaměřit na český "gouzo" žurnalismus.

Případné doporučení dalších titulů literatury předepsané ke zpracování tématu:

Potvrzuji, že výše uvedené teze jsem s jejich autorem/kou konzultoval(a) a že téma odpovídá mému oborovému zaměření a oblasti odborné práce, kterou na UK FSV vykonávám.

Souhlasím s tím, že budu vedoucí(m) této práce.

PIERRE BENEŠ
Příjmení a jméno pedagožky/pedagoga

Datum / Podpis pedagožky/pedagoga

TEZE JE NUTNO ODEVZDAT VYTIŠTĚNÉ, PODEPSANÉ A VE DVOU VYHOTOVENÍCH DO TERMÍNU UVEDENÉHO V HARMONOGRAMU PŘÍSLUŠNÉHO AKADEMICKÉHO ROKU, A TO PROSTŘEDNICTVÍM PODATELNY UK FSV. PŘIJATÉ TEZE JE NUTNÉ SI VYZVEDNOUT V SEKRETARIÁTU PŘÍSLUŠNÉ KATEDRY A NECHAT VEVÁZAT DO OBOU KOPIÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE.

TEZE DOPORUČENÉ PEDAGOGEM/PEDAGOŽKOU BUDE VEDENÍ IKSŽ POUZE BRÁT NA VĚDOMÍ, TEZE PODÁVANÉ STUDENTEM SAMOSTATNĚ BUDE PROJEDNÁVAT.

Obsah

ÚVOD A CÍL PRÁCE	2
1 VZNIK GONZO ŽURNALISMU	3
1.1 KDO JE HUNTER S. THOMPSON?	4
1.2 PRVNÍ GONZO ČLÁNEK	5
1.3 CO JE GONZO ŽURNALISMUS?	7
2 PROMĚNA GONZO ŽURNALISMU V ZAHRANIČÍ	10
2.1 SVĚT OBJEVUJE MATTA TAIBBIHO	10
2.2 NEKONFORMNÍ MAGAZÍN THE EXILE	11
2.3 NEW YORK PRESS A JEHO ZÁNÍK	12
2.4 GONZO V JINÝCH OBORECH NEŽ V ŽURNALISMU	14
3 SROVNÁNÍ STARÉHO A NOVÉHO GONZA	17
3.1 KONEC DROGOVÉHO A ALKOHOLOVÉHO STEREOTYPU	17
3.2 OBJEKTIVNÍ ŽURNALISTIKA NEEXISTUJE	18
3.3 LÁSKA K AMERICE	19
3.4 RŮZNÉ GONZO V RŮZNÝCH DOBÁCH	19
4 GONZO ŽURNALISMUS V ČESKÉ REPUBLICE	21
4.1 PRŮKOPNICKÝ ČASOPIS ŽIVEL	21
4.2 PŘEDSTAVITEL ČESKÉHO GONZA MICHAL NANORU	25
4.3 ČASOPIS FILTER	28
4.4 ČASOPIS FULL MOON NEBOLI DIY ŽURNALISTIKA	30
5 BUDOUCNOST GONZO ŽURNALISMU	34
5.1 NOVÝ ŽURNALISMUS	34
5.2 BUDOUCNOST GONZA V ZAHRANIČÍ	35
5.3 BUDOUCNOST GONZA V ČESKÉ REPUBLICE	36
ZÁVĚR – BYL CÍL PRÁCE SPLNĚN?	38
SUMMARY	38
POUŽITÁ LITERATURA	39

Úvod a cíl práce

Když se zadá do vyhledávače Google heslo „gonzo“, jako první se objeví odkaz na stručné vysvětlení samotného pojmu. Následují odkazy na Huntera S. Thompsona či gonzo žurnalismus. Například hned druhý odkaz je však „gonzo pornography“. Žurnalistický styl, kterým začal jako první psát zmíněný Thompson, zasahuje do nečekaných oblastí, nedá se popsat jednou větou a nemá jasný lingvistický původ. V této bakalářské práci se pokusím přiblížit samotný vznik žurnalistického stylu, osobnost jeho autora Thompsona, ale i vývoj v posledních letech. Porovnáám gonzo žurnalismus v zahraničí a v České republice. Na základě toho se pokusím dokázat, zdali jde o mrtvý styl, který v současné době nemá budoucnost a jenž dokázal ovládat pouze jeho původní autor.

1 Vznik gonzo žurnalismu

Ačkoliv se ze slova gonzo stalo ve Spojených státech označení téměř pro cokoliv od počítačového programování až po pornografii, v České republice až tak běžné není. Při výběru tématu jsem nespočetněkrát narazila na otázky: „Prosím? A co to vlastně je?“ V každém pak ale odpověď vzbudila nějaké emoce. Někteří to nazvali výborným nápadem na styl psaní reportáží, jiní si pouze odfrkli se slovy „pseudo novinařina“. Emoce jsou ale přesně to, co chce gonzo vyvolat.

Když už si někdo vzpomněl, že slovo gonzo vlastně zná, vyhrkl hned jméno Hunter S. Thompson. Thompson přitom ale není ani původce tohoto slova, ačkoliv bez jeho slavného článku o dostizích by gonzo žurnalismus pravděpodobně nikdy nevznikl. Podle Oxfordského slovníku angličtiny je prvním člověkem, který slovo gonzo použil ve spojení s žurnalistikou, Joseph William „Bill“ Cardoso.¹

Potvrzuje to i sám Thompson v knize *Stop the Presses, I Want to Get Off!* od Richarda Pollaka. „Gonzo začalo s Billem Cardosou. Když jsem napsal článek o derby v Kentucky pro *Scanlan's Monthly*, poprvé jsem si uvědomil, že můžu psát odlišně. A pak mi přišel dopis od Cardosy, kde psal: ‚Tohle je čistý gonzo žurnalismus!‘ Prý nějaký bostonský výraz pro divný, bizarní.“² V novější knize od Petera O. Whitmera však najdeme další verzi: slovo gonzo pochází z jihobostonské irštiny a původně popisovalo kuráž a výdrž člověka, který dokázal stát na konci „alkoholového maratonu“ (typ opilecké hry).³

Ačkoliv Thompson tvrdil, že gonzo pochází z bostonského slangu, sám Cardoso zase uváděl jako zdroj kanadskou francouzštinu. „Myslím, že toto slovo pochází z kanadské francouzštiny. Jde o zkomoleninu slova *gonzeaux*, což je v tomto jazyce výraz pro zářící cestu,“⁴ uvedl v rozhovoru pro jednu z knih o Thompsonovi. Nabídl tehdy ještě další vysvětlení: italský výraz pro naivku nebo speciální výraz hipsterů. Nejpravděpodobnější tak bude, že Cardoso slovo gonzo sám vymyslel a vzhledem k tomu, že zemřel před šesti lety, se přesnou pravdu už nikdo nedozví. Na tom je jasně vidět, jak je gonzo žurnalismus opředený mnoha nejasnostmi. Když si ani jeho zakladatel není jistý lingvistickým původem, není možné ho zcela přesně definovat.

1.1 Kdo je Hunter S. Thompson?

Hunter S. Thompson sice nebyl člověk, který s výrazem gonzo přišel jako první, výrazně k tomu však napomohl svou reportáží. Dalo by se říct, že on sám byl zhmotněné gonzo.

Narodil se 18. července 1937 a k povolání novináře se dostal už ve svých 22 letech. Sice začal žurnalismus studovat na Kolumbijské univerzitě, tu však následně opustil a hledal spíše praxi. Našel ji nejprve jakožto sportovní novinář, až se postupně dostal přes Scanlan's Monthly například do časopisů Rolling Stone nebo Esquire. Novinářem chtěl být už od mladého věku a držel se své profese až do smrti 20. února 2005. Přitom novináře nenáviděl a nemyslel si o nich nic závratného. „Strávil jsem polovinu svého života tím, že jsem se snažil zbavit žurnalismu – jenže jsem do něj zabředl. Navykl jsem si víc než na heroin na toto přízemní povolání, na tento špinavý zvláštní svět plný zmetků, opilců a zoufalců,“⁵ stěžoval si v jedné ze svých knih.

Nedělalo mu ale problém přiznat, že přesně do takového „špinavého zvláštního světa“ zapadá. Thompson bral všechny možné druhy drog, miloval alkohol, zbožňoval zbraně, nenáviděl Richarda Nixona. Jeho život byl stejně jako gonzo žurnalismus plný emocí, které nutně musely ven. Nakonec ve svých 67 letech spáchal sebevraždu, když se sám zastřelil. Napsal tehdy i krátkou zprávu své ženě Anitě, kterou následně vydal časopis Rolling Stone. „Už žádné hry. Žádné bomby. Žádné chození. Žádná zábava. Žádné plavání. 67. To je 17 let po padesátce. O 17 let více, než jsem potřeboval nebo chtěl. Nuda. Pořád si jen stěžuju. Žádná zábava – pro nikoho. 67. Stáváš se nenasytným. Chovej se podle svého (vysokého) věku. Odpočiň si – tohle nebude bolet.“⁶

Později i jeho blízký přítel Ralph Steadman, který kreslil k jeho článkům karikatury, prohlásil, že Thompson mu vždy říkal, že nechce žít déle než do 50 let. Zároveň tehdy popsal jejich první setkání, když šli napsat a nakreslit reportáž z dostihů v Kentucky. K popsání Thompsona je to mnohem výstižnější než dlouhý životopis. „Otočil jsem se, dívaly se na mě dvě divoké oči, pevně zakotvené v hlavě ve tvaru kulky. Zíraly mi na konec brady, kde jsem si tehdy pěstoval zvláštní porost. ‚Do háje!‘ vykřikl [Thompson]. ‚Říkali mi, abych hledal ňoumu se zacuchanými vlasy a řadou bradavic. A já myslím, že jsem ho našel.‘ Ten muž měl působivou hlavu vyřezanou

snad z jednoho kusu kosti a na horní polovině mu oči zakrýval kšilt klobouku proti slunci. Na svrchní polovině těla měl volné sako z mozaiky různých barev. Měl oblečeny proužkované modré kalhoty a celý jeho zjev dokresloval pár obřích bílých tenisek s červeným jazykem. Výškou kolem 6,6 stopy [cca 2 metry], z masa a kostí, s pomlácenou koženou taškou přes koleno a cigaretou zasunutou mezi dvěma artritickými prsty.“⁷

1.2 První gonzo článek

Nejčastěji se spojení „první gonzo článek“ používá k označení Thompsonovy reportáže z dostihů v Kentucky roku 1970. A to přestože scenárista Lucian K. Truscott IV., který se znal s Thompsonem i Cardoso, uvádí už rok 1968 (údajně Cardoso použil výraz gonzo jako kompliment za Thompsonův článek pro The Globe Magazine o prezidentovi Richardu Nixonovi).⁸ The Kentucky Derby is Decadent and Depraved se dá nalézt ve sborníku Thompsonových článků s názvem Gonzo Papers – vol. 1, The Great Shark Hunt. Vznikl v roce 1970 v Louisville pro červnové číslo magazínu Scanlan's Monthly a šlo nejen o průlom v Thompsonově kariéře, ale také o první spolupráci s kreslířem Steadmanem, jenž jeho gonzo články dováděl k dokonalosti svou gonzo kresbou.

Už tento text se vyznačoval téměř až maniakální subjektivitou, s níž Thompson hodnotil prostředí dostihů. Stalo se totiž, že ačkoliv měl napsat běžnou reportáž z derby, odevzdal nesmlouvavé hodnocení lidí a boháčů, kteří na takové závody chodí. Thompsona však neosvítla múza, jak by někoho mohlo ve spojení „vynalezení“ zcela nového stylu napadnout. Spolu se Steadmanem totiž stáli tak špatně v davu, že na samotný závod vůbec neviděli. „Totální chaos, žádná šance vidět závod, dokonce ani dráhu... A nikoho to nezajímá. Venku u oken se sázkami stojí dlouhé fronty a sledují jen vítězná čísla na obrazovce. Jako by to bylo jedno velké bingo.“⁹ Jak lze vidět v ukázce, Thompson se místo strohé reportáže s výsledky závodů rozhodl popsat jejich povrchnost. Karikuje návštěvníky a dělá z nich opilce, až si v pointě na konci rozsáhlého článku uvědomí, že i on sám spadá do podobné kategorie.

Pro podtržení atmosféry Thompson nešetří s vulgarismy a nepoužívá ani v současné době moderní „vyhvězdičkování“. „Znám tyhle davy na dostizích. Jezdím na ně každý rok a řeknu vám jednu věc, kterou jsem se naučil – rozhodně to není místo, ze kterého byste měli pocit, že jste nějaký buzík. Rozhodně ne na veřejnosti. Kruci, v minutě vás zpracují, jako by vás praštili do hlavy, a vysají z vás každý zatracený cent, co máte v kapse.“⁹

Konkrétně samotnému závodu, o kterém měl Thompson původně napsat, se věnuje v jediném odstavci. Článek má přitom více než 7000 slov. I tak je onen odstavec plný osobitého stylu, humoru a zapojení novináře (včetně kreslíře Steadmana) do jindy objektivního článku. „Samotný závod trval jen dvě minuty. A i když jsme seděli na vysoce posazených kreslech a použili dvanáctinásobné přiblížení, nešlo vidět, co koně skutečně dělají. Holy Land, Ralphův tip, zakopl a ztratil žokeje v posledním kole. Můj tip Silent Screen celou dobu vedl, ale nakonec skončil kvůli únavě pátý. Vítězem se stal Dust Commander.“⁹

Uvolněný styl článku se nesl i s jeho celkovým vznikem a dokresluje tak samotný gonzo žurnalismus. Thompson nedokázal svoji reportáž dokončit, protože si procházel menším autorským blokem kvůli nedaleké smrti studenta v Kent State. Báł se však, že ho editor vyhodí, a tak než aby mu poslal pozdě svůj úplný článek, jednoduše vytrhl poznámky ze svého bloku. Editor magazínu Warren Hinckle byl překvapen příběhem a natolik ho uchvátil, že ho dal i na hlavní stránku.³ Čtenáře Thompsonův nový styl nejprve moc neuchvátil a museli si k němu vytvořit cestu až časem. V novinářských kruzích se ale okamžitě stal legendou, až mu přišel onen dopis od Billa Cardosa z The Boston Globe Sunday Magazine: „To je ono, tohle je čisté Gonzo. Jestli je tohle jen začátek, pokračuj.“ Thompsonovi se výraz gonzo líbil, a tak podle Steadmana při čtení dopisu prohlásil: „Dobře, tohle teda budu dělat. Gonzo.“⁸ Nakonec spojení gonzo žurnalismus použil sám poprvé v knize Strach a svrab v Las Vegas, v českém překladu je však spojení „Gonzo journalism“ nahrazeno velice volným překladem „novinařina na fleku“, proto uvádím původní znění. „Free Enterprise. The American Dream. Horatio Alger gone mad on drugs in Las Vegas. Do it now: pure Gonzo journalism.“¹⁰

1.3 Co je gonzo žurnalismus?

Jak jsem již popsala na ukázkovém příkladu, gonzo žurnalismus se především vyznačuje jako osobitý a subjektivní. Novinář je protagonista příběhu a nepopisuje jakousi událost, ale vypráví osobní zážitek. „K opravdové Gonzo reportáži je potřeba mít mistrovský talent novináře, oko umělce či fotografa a zatracenou odvalu herce. Protože spisovatel musí být účastníkem děje, o němž píše – nebo mluví či kreslí. Nebo všechno dohromady. Pravděpodobně nejbližší připodobnění by byl filmový režisér či producent, který si sám píše své scénáře, sedí za kamerou a zároveň ztvárňuje hlavní postavu,“⁹ napsal v roce 1971 Thompson ve svém dalším známém článku *Strange Rumblings in Aztlan*. V něm je první zmínka o tzv. Dr. Gonzo a zároveň je článek inspirací ke knize *Strach a svrab v Las Vegas*. Původně jde o Oscara Zeta Acosta, Thompsonova právního zástupce, o němž někdy píše jako o kamarádovi, jindy naopak o nepříteli, který ho zatahuje do nebezpečných událostí. Článek byl po jejich bláznivé cestě do Las Vegas vydán v dubnovém čísle časopisu *Rolling Stone*. „Americká tištěná média ještě nejsou připravena na něco podobného. *Rolling Stone* byl pravděpodobně jediný časopis v Americe, ve kterém jsem mohl svůj příběh z Vegas zveřejnit,“ napsal později.⁹

Nutností k napsání gonzo článku je také humor, na němž si v 70. letech vybuodoval základnu fanoušků mezi čtenáři. Dopomohla k tomu i zmíněná kniha *Strach a svrab v Las Vegas* a její hlavní postava novináře Raoula Dukea. Podle Thompsona to byl „nástroj na citace, které by nikdo ušlechtilý neřekl. Takhle jsem ale já promlouval skrz něj – to jsou moje citace.“¹¹ Z toho vyplývá, že Raoul Duke byl Thompsonovým přiznaným alter-egem.

Emotivní a detailní popis je v gonzo žurnalismu nezbytný. Thompson mohl jednoduše napsat, že se ve své autobiografické knize vydal do Las Vegas „odreagovat“. Raději ale zvolil styl, který vtáhl čtenáře do děje tak, že si vybavil atmosféru daného místa. „Jo, přesně tak. Rozdat si to s téma hajzlama na jejich vlastním písečku. Napálit to s vytím gum až na přechod, pěkně smykem, jednou rukou svírat láhev rumu a druhou mlátit do houkačky, aby přehlušila hudbu... Skleněnej pohled nepříčetně rozšířenejch očí za drobnýma, černejmá slunečníma brejlema se zlatýma obroučkama, hulákat nesrozumitelný kraviny...“¹²

Dalším významným znakem gonzo žurnalistiky je, že se striktně nedrží pravdy. Sám Thompson to popisoval jako „styl reportáže založený na myšlence spisovatele Williama Faulknera, že nejlepší fikce je mnohem více pravdivá než jakýkoliv druh žurnalistiky. A ti nejlepší novináři tohle vždy věděli. Neznamena to ale, že fikce je nutně ‚více pravdivá‘ než žurnalistika. Nebo naopak, že fikce i žurnalistika jsou uměle vytvořené kategorie a že obě formy, když jsou dokonalé, jsou dvě rozdílné cesty se stejným koncem.“⁴ Při vysvětlování této definice však také přiznal, že podle jeho názoru není Strach a svrab v Las Vegas „správné gonzo“. „Začíná to být pěkně těžké... V tomhle bodě to raději utnu. Přiznávám, že s touto definicí je Strach a svrab v Las Vegas nepovedený experiment gonzo žurnalistiky.“⁴

V každém případě se Thompson i nadále řídil tím, že správný poměr fakt a fikce může vypovídat mnohem více o dané události než objektivní popis. K fikci je novinář dohnán jak tím, že se snaží o nadsázku a vtip, tak zároveň i možnostmi. Thompson už ve své reportáži z dostihů přiznal, že na samotný závod neviděl. Nesnažil se ho popsat opsáním výsledků z tabule, chtěl svým čtenářům sdělit něco, co si jinde nepřičetli. Podobně si počíná i hlavní hrdina Raoul Duke ve Strachu a svrabu v Las Vegas. „Okolo odpoledne už nebylo z baru vidět skoro ani depo, vzdálený sto metrů, přestože pražilo slunce. Pomyšlení na ‚reportáž ze závodu‘ v obvyklém novinářském duchu bylo absurdní. ... Závod bezpochyby probíhal. Start jsem viděl na vlastní oči, alespoň tímhle jsem si byl jistý. Ale co dál? Najmout si vrtulník? Vrátit se do toho zahumuseného autáku tisku? Vypočodovat do té zatracené pouště a sledovat, jak se ty magoři ženou okolo kontrolních míst? Každých třináct minut jeden...?“¹² Potvrdil to i ve svém pozdějším článku zařazeném do sbírky Gonzo Papers: „Jen zatracený šílenec by mohl tohle napsat a pak tvrdit, že to je všechno pravda.“⁹

Aby vznikl gonzo článek, musí jej napsat i gonzo žurnalista. Mezi čtenáři panuje již zavedená, mírně povrchní představa. Popis takové osoby je vždy nesmírně podobný Thompsonovi. Nedodrhuje žádná pravidla kromě svých vlastních, a to co se týče novinářské etiky (míchání fikce a fakt, jak již bylo napsáno výše), ale často i zákonů. Jasně to popisuje jeho alter-ego Raoul Duke ve zfilmované verzi Strachu a svrabu v Las Vegas s názvem Strach a hnus v Las Vegas: „Vím to, jsem vinen. Rozumím tomu.

Věděl jsem, že je to zločin, přesto jsem to udělal. Sakra, proč bych se hádal? Jsem zatracený zločinec. Jen se na mě podívejte.“¹³ Podobně hovořil i sám Thompson. „Rozhodl jsem se – použitím téměř všech platných i neplatných novinářských možností, ke kterým jsem se dostal – zapojit osobně v podstatě do všeho, co mě zajímalo.“¹⁴

Takový novinář navíc píše pravidelně pod vlivem alkoholu a drog a nemá ani moc peněz. Ne že by si nedokázal vydělat, gonzo žurnalista ovšem peníze rychle utratí, nejen aby se dostal právě k alkoholu a drogám. Často se tak snaží využívat různých akreditací, proplaceného ubytování nebo jednoduše utíká bez zaplacení. Podobně jako Raoul Duke ve Strachu a hnusu v Las Vegas: „Žádné peníze, žádný článek do časopisu a k tomu všemu jsem měl zatraceně dlouhý hotelový účet, se kterým jsem se musel vypořádat. Ani jsem nevěděl, kdo vyhrál závod. Možná nikdo.“¹³ V roce 1977 potvrdil podobný styl života i Thompson v jednom ze svých článků. „Nikdy jsem neměl moc respektu k žurnalismu nebo zalíbení v něm. Posledních deset let to byl ale spolehlivý prostředek k sehnání jídla a klíč na jakoukoliv akci, aktivitu či bezprostřední moment dějin, jejichž jsem chtěl být součástí.“¹⁴

Občas ale Thompson i v samotném Strachu a svrabu v Las Vegas, kde je hlavní hrdina extrémní exemplář, přiznává, že možná je profese novináře i něco více. Raoul Duke, jeho zosobněné já, si tak uvědomuje, že přece jen alkohol, drogy a kasina nejsou to, proč jel do Kalifornie. „Bylo to k nevydržení. Jsme přece ta nejvybranější smetánka ze všech sportovních novinářů. A poslali nás sem do Las Vegas, abysme psali o čtvrtém ročníku Mintu 400... A když jde o něco takovýho, nemůže se člověk jen tak flákat,“¹² dojde v jedné chvíli sebeuvědomění. Podobně pak o několik stran dále: „Co tu vůbec děláme? Jakej má tenhle vejlet smysl? Čeká tam na mě na ulici opravdu velké červené kabriolet? Proháním se po schodech tohoto hotelu v nějakém narkotickém šílenství, anebo jsem opravdu přijel sem do Las Vegas, abych napsal článek?“¹²

2 Proměna gonzo žurnalistiky v zahraničí

Po Thompsonovi se objevilo několik dalších novinářů využívajících gonzo. V Československu toto slovo zatím neznali, Amerika ho však zařazovala do slovníků. „Rychle říznout zatačku, takticky využít odboček, hnát se do vyprávění jako kaskadér, udržet smyky tak, že výsledkem jsou ty nejprapodivnější a nejjemnější manévry. A mít tak šílený přístup ke světu, že před ním zbledne tradiční způsob amerického života. Toto jsou základní elementy, které dohromady perfektně definují osobitou energii gonzo spisovatele,“⁴ popsal literární kritik a profesor Jerome Klinkowitz. Sám byl jen o šest let mladší než Thompson. Po Thompsonovi se navíc objevil jeho „následovník“, jak byl Matt Taibbi často nazýván. V následující části práce se budu věnovat jeho osobnosti a práci v médiích The eXile a New York Press. Poté popíši popularitu gonza i v jiných oborech mimo žurnalistiku.

2.1 Svět objevuje Matta Taibbiho

Matt Taibbi se narodil roku 1970. V tom samém roce začal Thompson psát pro magazín Rolling Stone, který je nakonec také spojuje. Práce Thompsona a Taibbiho nejlépe ilustrují gonzo žurnalistiku – zároveň však také ukazují, jak různé podoby má (a musí mít) v jiných dobách.

Taibbi zatím sice neovlivňuje myšlení lidí po celém světě, jako kdysi činil Thompson, přesto byl už nazván zlořádem a některé jeho články jsou považovány za nevkusné. Své dětství strávil v Bostonu, studoval však jeden rok na státní univerzitě v ruském Petrohradě. V roce 1992 se přestěhoval do Uzbekistánu, ale po půl roce se musel vrátit do domoviny v Americe, když napsal kritický článek o místním prezidentovi. „Vždy jsem chtěl nejdříve žít svůj život a až pak o něm psát. Na prvním místě byl vždy zážitek. ... Během let jsem zjistil, že mnohem větší šanci prorazit u vydavatele mají lidé, kteří cestují po různých zemích světa a nejprve se ponoří do svých zážitků – a pak až o nich napíší. Mají větší šanci být publikováni, než kdyby seděli v New Yorku a snažili se prodat své články hned po dostudování,“¹⁵ prohlásil na přednášce na univerzitě v New Yorku.

2.2 *Nekonformní magazín The eXile*

Do světa žurnalistiky se Taibbi výrazně zapsal v roce 1997, když spolu s Markem Amesem založil moskevský, anglicky psaný čtrnáctideník The eXile. „Byli jsme mimo americký zákon o pomluvě a ani inzerenti nás nepovažovali za zodpovědné. Měli jsme tedy absolutní svobodu,“¹⁵ vzpomíná na tuto dobu Taibbi.

The eXile byl nejen o drsném humoru a nadsázce, ale také o investigativní novinářině a odhalování korupčních kauz v Rusku. The Moscow Times to například komentovaly takto: „The eXile často posouvá hranici slušnosti – nemluvě o zákonu o pomluvách. Zveřejňuje články psané tzv. gonzo žurnalismem, které pojednávají o tématech jako drogy, prostituce či moskevský noční život – a jsou hned vedle politických analýz.“¹⁶

Na jednu stranu se tak v magazínu objevovaly vyloženě „vtípky“ redakce. Například když celé jedno číslo vyšlo ve francouzštině – protože to tak autoři prostě cítili. Jindy redaktori zaplatili prostitutky, aby přišly na dvě hodiny k nim do kanceláří. Zde jim pak přikázali, aby za peníze, které dostaly, napsaly jakýkoliv článek. Známa historika je také o tom, jak si najali bývalého špiona KGB, aby pro ně odposlouchával Kreml. Následně museli Rusko opustit, neboť jim bylo několikrát vyhrožováno smrtí a báli se, že by mohli být zatčeni.¹⁵

Na stranu druhou se v The eXile objevovaly i seriózní články. Magazín se třeba zabýval tím, jak se v Rusku zachází s penězi ze zahraničí na boj s chudobou. „Byl to záměrný pokus zaútočit na mainstreamový žurnalismus,“ komentuje to Taibbi. „Dělali jsme mnoho vtípků. Lidé ale budou asi vždycky říkat: ‚Nemůžete psát o těchhle hloupých věcech a zároveň dělat seriózní žurnalistiku.‘“¹⁵

Na pomezí serióznosti a nadsázky pak bylo vyhlášení „nejhoršího pisálka“ v Rusku v březnu 2001. V každém čísle The eXile porovnával dva kandidáty a analyzoval jejich činnost. Nakonec „zvítězil“ šéf moskevské pobočky New York Times Michael Wines. Na jednu stranu magazín upozornil na jeho mírně patolízalskou činnost směrem k ruské vládě, zároveň však projevil svůj nekonformní smysl pro humor. Cenu,

smetanový dort, vítězi předal sám Taibbi – mrštil jím Winesovi do obličeje. Později se pak ukázalo, že náplní onoho „lahodného“ dortu bylo koňské sperma.¹⁷

Snaha o nezávislost a originální přístup byly obrovskými výhodami magazínu. Nakonec ale musel kvůli finančním problémům skončit v srpnu roku 2008 a přejít na internet. Spolu-editor Jake Rudintsky tehdy veřejně apeloval na čtenáře, že redakce nemá ani korunu – a tak by uvítali jejich příspěvky. Také deklaroval kvality The eXile: „Ukazujeme Rusko tak, jako to nikdo jiný v západních médiích nedělá. Píšeme o věcech, na něž jsou západní novináři příliš líní nebo neteční. ... Myslím, že západní média jsou naučena spojovat všechno ruské jen s cenami ropy a psát o Putinovi jako o kvazi-fašistickém vůdci. Nemají tu možnost jít ven a zjišťovat, co se opravdu děje.“¹⁸

2.3 *New York Press a jeho zánik*

Taibbi se po působení v The eXile vrátil v roce 2002 do Ameriky. Zde založil magazín The Beast, v němž však příliš dlouho nevydržel. Podle jeho slov se nedalo skloubit psaní a zároveň vedení časopisu. „Počet inzerentů – to je věc, nad kterou pak začnete pořád přemýšlet. ... Nešlo tu dělat věci, které jsem dělal v Rusku.“¹⁵

A tak se v roce 2003 připojil k týdeníku New York Press. V této době měl magazín náklad kolem 100 tisíc výtisků. Když o šest let později končil, skomíral na 20 tisících, což je v USA velice nízké číslo, přestože byl New York Press rozdáván zdarma ve stanicích metra. Od 80. let, kdy byl týdeník založen, se zde vystřídalo mnoho novinářských osobností. Od radikálů tvrdě kritizujících politiky a ostatní média až po těžké vlastence. Časopis byl výrazný tím, že jeho autoři zdůrazňovali svůj subjektivní názor. Během nového šéfredaktora Jeffa Koyena se však počet stran zredukoval až na polovinu a magazín získal i nového sloupkaře – Matta Taibbiho.

Taibbi obohatil New York Press svými články bez servítků. „Když už začínáte ztrácet víru ve schopnost Ameriky naletět snad na všechno, když už si začnete myslet, že my, Američané, jsme rasa, která se vymanila ze své důvěřivosti, kvůli níž vkládáme číslo své kreditní karty do každého políčka a věříme, že nám to zvětší penis nebo vyděláme miliony, i když jen sedíme doma a cpeme se koblihami... V tu chvíli přijde

Thomas Friedman, pornomagnát, vlastník monstrózního domu v Marylandu o velikosti ~~114 000~~ 11 400 metrů čtverečních a šéf jednoho z největších obchodních řetězců na světě. A řekne vám, že je ve skutečnosti konzervativce nesnášející konzumní svět,¹⁹ píše v hodnocení na knihu *Hot, Flat, and Crowded*. Zajímavý není pouze jeho slovník či styl, ale i přeškrtnutí „překlepu“ ve výměře onoho monstrózního domu

S Taibbiho jménem je pak spojený čím dál větší „úpadek časopisu“ a odchod Koyena. V březnu 2005 totiž vyšel článek s názvem „The 52 Funniest Things About Upcoming Death of The Pope“, v překladu 52 nejzábavnějších věcí na blížící se smrti papeže. Jan Pavel II. zemřel měsíc po tomto článku, ale ještě během jeho života se Taibbi i celý magazín setkali s těžkou kritikou. Během několika týdnů Koyen rezignoval a následně odešel i sám Taibbi.

Čtenáře, ale i kolegy novináře tehdy popudil jeho seznam zábavných věcí na smrti papeže. Velice podobný článek by o desítky let dříve jistě napsal i Thompson o Richardu Nixonovi a možná by se setkal s chválou. Taibbi ovšem žije a píše v jiné době.

- „52. Papež se těsně před smrtí pomočí. Sestřička to bude mít všude na rukách.
- 49. Když papežovo srdce utichne, bude vypadat jen jako kus hamburgeru.
- 46. Papežův mozek začnou žrát brouci.
- 41. U pohřbu si budu broukat tu divnou polskou lidovku. Zabije to tři minuty.
- 39. Nemůžu se pohnout. Nemůžu se poškrábat mezi nohama.
- 23. Během ohledání těla doktoři zjistí, že papež byl nejen žena, ale taky Hitler.“²⁰

Taibbi byl po vydání článku překvapený. „Tehdy mě to zaskočilo nepřipraveného. Byl jsem na západním pobřeží, kde jsem psal o procesu s Michaellem Jacksonem. Vůbec jsem netušil, že šéfredaktor dal ten článek na titulní stranu *New York Pressu*. Kdyby ho schoval dovnitř magazínu na své obvyklé místo, nikdo by si toho ani nevšiml. Jenže pak si pamatuju, že mě v televizi najednou odsoudí dva američtí senátoři a starosta New Yorku a já ani nevím proč. Bylo to bizarní,“²¹ vzpomíná v jednom z rozhovorů.

Podobně hovořil i Koyen. „Moji šéfové se za mě odmítli postavit kritice kvůli vydání článku Matta Taibbiho. V pátek odpoledne jsem musel jít do tří různých rádií a

trpěl jsem během pořadu na MSNBC s Joem Scarboroughem a odporným fanatikem Billem Donohuem, hlavou katolické církve. Udělal jsem, co jsem mohl, abych ukázal, že jde o bitvu o možnost se svobodně vyjadřovat. Dnes ráno mi bylo přikázáno, abych přijal dvoutýdenní neplacené volno. Během těchto dvou týdnů jsem měl uvažovat, o čem ve skutečnosti náš časopis má být. Problém je, že New York Press už je takový, jaký by měl být. Bouráme náboženské předsudky, občas jsme nechutní, ale pořád inteligentní. Pokud se podíváte do hloubky těch odporných vtipů o papežovi, uvidíte patričné politické argumenty,“²² prohlásil po své rezignaci a dodal, že jeho majitelé chtějí plátek příjemný inzerentům a nic moc kontroverzního – což je i důvod, proč definitivně odchází.

Matt Taibbi se na to ale po letech dívá i s trochou sebekritiky. „Když útočíte na nějaké lidi v novinách, musíte být připraveni na protiútok. A po pravdě, někdy lidé, kteří vás kritizují, mají pravdu.“²¹

Taibbi poté přešel do Rolling Stonu, kde nyní píše do jeho elektronické verze na blog, takzvaný Taibblog. Zde má už větší volnost, přesto k něčemu podobnému, jako byly jeho vtipy o papežovi, už nesklouzl. Ani Rolling Stone totiž není v současnosti tím, čím byl za Thompsona.

2.4 Gonzo v jiných oborech než v žurnalistice

Kromě žurnalistiky či literatury se gonzo objevuje i v jiných oborech – někdy i v takových, kde by jej nikdo nečekal. Většinou se tyto obory velice vágně opírají o některý znak gonza, zároveň tím ale dokládají jeho popularitu a celkovou atraktivitu typických znaků jako zdůraznění subjektivity nebo vztah novináře a čtenáře. To naznačuje, že gonzo má budoucnost zajištěnou.

Velice nasnadě je gonzo v hudbě, která některé jeho znaky používá už ze své podstaty. Především v případě folku a velice osobních písní. Například zpěvák Bob Dylan byl Thompsonův oblíbenec a blízký přítel. O jeho skladbě Mr. Tambourine Man se obecně ví, že byla Thompsonova nejoblíbenější, a hrála mu i na pohřbu. Podle

některých její text vypovídá o drogách a LSD tripu a celkově nových možnostech, kritici takového výkladu pouze hovoří o hledání nové inspirace pro jakéhokoliv umělce.

Americký rocker Ted Nugent vydal v roce 1978 album živých nahrávek, které se jmenuje *Double Live Gonzo*, a dokonce obsahuje i jednu píseň pojmenovanou *Gonzo*. V jeho případě je chápání významu gonza spíše povrchní, tedy v souvislosti s volnomyšlenkářským životem Thompsona a jeho alter-egem Raoulem Dukem.

Dalším výrazným oborem ovlivněným gonzem je reklama. Po vydání knihy *Gonzo Marketing* od Christophera Lockeho v roce 2001 se zavedl i stejnojmenný pojem. Locke podporuje teorii individualismu a snaží se rozbít mýtus o masovém marketingu, který cílí na zákazníky jako dav. „V modelu pana Lockeho vztah výrobce a zákazníka zdůrazňuje možnost výměny informací a zážitků a podporuje tím snižování zdrojů, tedy i peněz. Jak výrobci, tak i zákazníci vydělávají na takovém vztahu, a přitom je nikdo nebombarduje tradičními reklamními sděleními, která se konkrétních zákazníků ani netýkají,“²³ píše o knize ve své recenzi John Zukowski. Jak je gonzo žurnalismus odpovědí na tradiční objektivní novinářinu, gonzo marketing se hlavně s příchodem internetu snaží vstřípnit reklamním společnostem, že masový marketing je v dnešní době již přežitek. Čím více bude reklama individuální, tím více zákazníka osloví. Uvedu smyšlený příklad: zaměstnanci společnosti Škoda, kteří mají zálibu v ekologii, by mohli za peníze firmy spustit speciální diskusní stránky Škody, jež by se věnovaly životnímu prostředí. Zde by diskutovali o tématech, zatímco by z internetové stránky bylo jasně patrné, že spadá pod Škodu. V takovém případě by se někteří noví diskutující, jež logicky také zajímá ekologie, mohli dozvědět o nejnovějším modelu automobilu, který je šetrný k životnímu prostředí, a pravděpodobně by si ho i koupili.

Podle některých volnějších teorií se dá za částečné gonzo považovat i Stanislavského metoda ve filmu a na divadle. Konstantin Sergejevič Stanislavskij vyvinul metodu tzv. psychického realismu ještě desítky let před tím, než se Thompson vůbec naučil psát. Podle něj se herci musí plně ztotožnit se svou rolí a prožívat ji – místo okázalých naučených gest se tak ve hře projeví skutečné emoce, které i samotný herec prožívá, což je jedna podobnost s gonzem. Další se skrývá v tom, že se Stanislavskij na jevišti snažil zobrazovat realitu, ovšem v těch nejpodstatnějších a nejtypičtějším projevech. Jako tomu činil Thompson, když místo o závodech psal raději

o opilých boháčích v hledišti. Metoda má samozřejmě i několik odlišností, jako například v tom, že herec by se měl zabývat i etikou, což Thompson dělal jen výjimečně. Zároveň by si oba protagonisty zřejmě neměli co říct, Stanislavskij byl zcela jiné povahy – precizní, sebekritický, dával důraz na přípravu. Jeho vzpomínka na první vlastní vystoupení na divadle, když byl ještě dítětem, by ale Thompsonovi byla velice blízká. „Rozžali přede mnou svíci, skrytou v roští, které představovalo ohniště, a do ruky mi dali berlu, jíž jsem měl jakoby rozhrabovat oheň. ‚Rozumíš? Jen tak a ne doopravdy!‘ vysvětlovali mi. Při tom mi nejpřísněji zakázali strkat berlu až k ohni. Všecko to se mi zdálo nesmyslné. ‚Proč jen tak, když mohu doopravdy strčit berlu do ohně?‘“²⁴

Gonzo se však kromě oborů, kde má své opodstatnění, objevuje i jinde, kde jeho význam není zcela jasný. Jde ale samozřejmě o slang a ne spisovné pojmenování. Například v baseballu se objevují speciální „gonzo rukavice“ a v horské cyklistice gonzo označuje náročné, ale vzrušující tratě. Jelikož v 70. letech Hunter S. Thompson pracoval v „kině pro dospělé“, pravděpodobně by mu udělalo radost, že se v poslední době zavedl i výraz „gonzo pornografie“. Ta popisuje pornografii, kde si aktéři uvědomují přítomnost kamery a spolupracují s ní.²⁵ Zde je zřejmě spojitost s tradičním gonzem v tom, že se opět upřednostňuje subjektivita autora. I když ne zcela konformním způsobem.

3 Srovnání starého a nového gonza

Jak bylo ukázáno hlavně na příkladu *The eXile*, i moderní magazín se může v lecčems vyrovnat starším časopisům, v nichž se objevovaly gonzo články. Médium využívající gonzo žurnalismus se tedy během jeho existence nezměnilo. Jiné je to však u samotného gonzo žurnalisty, který se s dobou, v níž žije, radikálně mění. Taibbi je totiž často nazýván „novým Hunterem S. Thompsonem“, i když paradoxně s jeho stylem života nebo způsobem tvorby článků nemá nic společného.

Taibbi nakonec psal pro *Rolling Stone*, i když nyní jde už o mainstreamový magazín, kterým se vždy vyhýbal. „Potřeboval jsem peníze, a tak jsem byl donucen ubírat se takovýmto směrem,“¹⁵ říká sám o změně. Často psal do rubriky *National Affairs*, o níž se třicet let před ním staral i sám Thompson. I proto se oba hodí pro mé následné porovnání.

3.1 *Konec drogového a alkoholového stereotypu*

Oba mají společný základ každého gonzo článku – nepopisují pouze danou událost, ale stávají se protagonisty příběhu. Thompsona obdivovali čtenáři nejen kvůli vytříbenému stylu, ale většinou jim přišel atraktivní i svými alkoholovými zážitky či drogovými šílenostmi.

Taibbi naopak zcela narušuje tuto představu gonzo novináře. Nikdy nepíše pod vlivem alkoholu či drog. V jednom ze svých prvních článků pro *Rolling Stone* jel na jižní hranice USA až k Mexiku. Snažil se napsat o praktikách „drogových turistů“, kteří sem často jezdí kvůli snadnému obchodu. Taibbi sice svou čtyřdenní reportáž neprohýřil v tamějších klubech, dokázal však napsat článek plný informací, který by se bez jeho citu pro styl a hlavně bez osobního zapojení do příběhu nepodařil.²⁶

3.2 *Objektivní žurnalistika neexistuje*

Ignorování pojmu „objektivní žurnalistika“ bylo Thompsonovi, Taibbimu, ale i ostatním gonzo novinářům často vyčítáno. Podle Thompsona takový pojem ani neexistuje, objektivní mohou být výsledky závodů nebo statistiky prodeje. Žurnalistika nikdy nemůže být absolutně objektivní. Právě kvůli takovému názoru je o Thompsonovi známo (a nijak se tím netajil), že do morku kostí nenáviděl amerického prezidenta Richarda Nixona. Podle něj „reprezentoval temnou, zkaženou a nevyhlášenou stránku Ameriky, které se drtivá většina ostatních států světa naučila bát a opovrhovat jí“. ²⁷

Podobně je na tom i Taibbi, který se rovněž nesnaží tvářit, že ke každé osobnosti přistupuje chladně a odměřeně. U něj Nixona nahradili hlavně bývalý prezident George W. Bush, pak například republikán obviněný z praní špinavých peněz Tom DeLay nebo lobbista Jack Abramoff. „Abramoff je prototyp univerzitního padoucha bez smyslu pro humor jako ve filmu *Animal House*. Šampión v lehké váze (pořád drží beverlyhillský rekord), s hubeným protáhlým krkem, hranatou bradou a vybranou hygienou. Zároveň má jistý druh sadistického temperamentu typického pro sportovce, který ohromuje trenéry a očividně i firemní náboráře,“ ²⁸ napsal Taibbi před šesti lety v časopise *Rolling Stone*. Neopomněl Abramoffa nazvat „neschopným hajzlem“, což by se v ryze objektivním článku taktéž nemohlo objevit. *Rolling Stone*, ať už jeho tištěná verze nebo i v poslední době populární internetová stránka s Taibbiho blogem, však podobné expresivní výrazy s chutí vydává. Čtenářům se líbí podobné spojení komplimentu, ale zároveň i kritiky, což pozitivním částem článku dodává nádech širavé ironie. Podobně to bylo i před desítkami let u Thompsona.

Při srovnání jejich postojů ke svým „gonzo-padouchům“ se však odhalí jeden výrazný rozdíl, který je dán nejen povahami, ale i dobou, ve které oba psali či píší. Když se Taibbi v roce 2004 před prezidentskými volbami dostal v utajení mezi republikány, byl rozčarován. Republikáni totiž nebyli až takové zlo, jak si do té doby myslel. Dokonce někteří neměli rádi George W. Bushe. Od té doby Taibbi nekategorizoval své nepřátele, ale konkrétně je jmenoval. A namísto kolektivní nenávisti se objevila spíš lítost nad republikány. U Thompsona by se ale něco podobného nemohlo objevit. Nikdy si totiž nepřipouštěl, že by se ve svém úsudku zmýlil. Zároveň psal o době revolty, kdy „masivní vlna frustrovaných mladých lidí byla zklamaná z politiků. Kvůli tomu dávno

opustili ideu, že všichni by měli chodit k volbám. Chápali to jako povinnost koupit si okamžitě nové auto, když si musíte vybrat jen mezi Fordem a Chevroletem.“²⁷ Takto Thompson psal přesně před 40 lety, v době Taibbiho rozčarování podobná myšlenka „naštvaného davu“ nebyla reálná. V posledních letech, ne-li přímo roce, především kvůli ekonomické krizi, zvyšujícím se státním dluhům a stagnující životní úrovni většiny obyvatel se ale Thomsonova idea opět stává aktuální.

3.3 *Láska k Americe*

Z těchto několika srovnání tak vyplývá, že gonzo žurnalismus nedělá alkohol, drogy nebo odmítání legálních postupů. Stejně tak může Thompson žít volnomyšlenkářským životem a odevzdávat články těsně před uzávěrkou, zatímco Taibbi provádí hlubokou rešerši. Oběma autorům je společná snaha něco změnit, informovat o tom čtenáře tak, aby se dokázali vcítit do novinářovy role, a částečně i láska k Americe. Oba ji kritizují, v jejich slovech je ale znát snaha o změnu. Vadí jim jednotlivosti, svoji zemi ovšem milují, a proto tak zoufale poukazují na její vady (viz „gonzo-padouši“).

Thompson se vydal do Las Vegas hledat americký sen a cestou ukazuje nespočet jeho záporů. Americký sen vám dovolí zapomenout na strasti obyčejného života, ale zároveň vás potajmu vysává – ať už si bere peníze, nebo takřikajíc vaši duši. Taibbi kritizuje Washington plný lobbistů, postup ropných korporací či politické skandály. Zobrazuje všechny americké vady... Ale jen proto, aby je pomohl vymýtit.

3.4 *Různé gonzo v různých dobách*

Thompson a Taibbi si jsou v mnoha aspektech podobní. Ve výsledku je ale odlišuje doba, ve které působili či působí, a z toho vychází i drobné rozdíly v jejich stylu. „Myslím, že ta srovnání s Thompsonem jsou trapná. Já to chápu – jsem humorista s drogovou minulostí, který píše o politice v první osobě pro časopis Rolling Stone. Ale ve skutečnosti to je hloupost. To je jako srovnávat Meat Loafa a Pavarottiho proto, že jsou oba tlustí zpěváci. Pouze technicky to je pravda,“²¹ prohlásil jednou ke srovnávání s Thompsonem sám Taibbi.

Svým způsobem měl pravdu. Thompson by si teď nemohl dovolit své reportáže plné drog. Nemohl by poslat do magazínu článek těsně před vydáním, neboť by ho jednoduše vyhodili. Doba se zrychlila a stejně tak se zrychlil i čtenář. Thompson by do Rolling Stonu odevzdal svůj článek měsíčně a dostal by za něj 100 dolarů. S tím by ale na měsíc rozhodně nevyžil, a tak by byl donucen změnit své návyky a s tím i částečně styl psaní. Taibbi nyní neodevzdává jeden článek měsíčně a není novinářem, kterého by znali čtenáři z celého světa, jako tomu bylo v Thompsonově době. Nemůže si dovolit ironizovat některé skutečnosti či osoby (viz článek o papežovi), aniž by za to byl „po zásluze potrestán“ – už jen kvůli inzerentům, kteří mají v současnosti výrazně drsnější praktiky a požadavky.

Z toho vyplývá, že leda novináři nezávislí na penězích ještě mohou provozovat ono gonzo, které psal před desítkami let Thompson. Šíravé, kritické, občas za hranou vkusu. Novináři ovšem musí vydělávat peníze, a tak se gonzo žurnalismu v té „historické“ podobě dočkáme snad už jen u bloggerů. Vždyť i Taibbi je nyní blogger.

4 Gonzo žurnalismus v České republice

Gonzo v tuzemsku začíná až s příchodem České republiky. V Československu, a především za minulého režimu, zde nebyl prostor pro podobný styl novinařiny. V podstatě všechny znaky gonza byly pro režim nežádoucí. Subjektivita, názor autora, volnomyšlenkářství, drogová pověst gonzo žurnalistů, odhalování překvapivých a nelichotivých závěrů na politických kauzách... Ostatně gonzo článek v Rudém právu by zněl i poněkud nepatřičně – pro ilustraci uvádím smyšlenou citaci. „V nakladatelství Svoboda vyšel tento týden čtvrtý svazek Spisů presidenta republiky Klementa Gottwalda, v němž jsou zahrnuty práce z období od července 1932 do září 1933. Měl jsem možnost do nich nahlédnout, když jsem náhodou procházel kolem vitríny na pražském Václavském náměstí. Akorát jsem šel po ránu do práce, a navíc jsem měl hlad. Ten ale ukojily spisy plné informací, které tryskaly ven jako gejzír. President se zde věnuje době, kdy vrcholila hospodářská krize a jedna za druhou se postupně zvedaly pravačky. Fašismus byl na denním pořádku, zatímco KSC už spolehlivě vedla dělnický lid do boje proti kapitalismu.“

Nejen, že zde gonzo v té době nemělo místo, ale ani čeští novináři ho neznali. Po sametové revoluci se však uvolnily hranice a Češi mohli jak vyjadřovat svůj názor, tak se začali inspirovat i v zahraničních médiích. V následující části bakalářské práce se budu věnovat jen třem vybraným médiím, která se ve většině svých článků zabývala kulturou. Jde o časopisy *Živel*, *Filter* a *Full Moon*. Existují však i další média, v nichž lze nalézt prvky gonzo žurnalismu, pro příklad česká odnož *Rolling Stonu* a magazíny *Hype* (šéfredaktor Michal Nanoru, jemuž se dále v práci věnuji) a *Reflex* (zde především texty Lud'ka Staňka a Jiřího X. Doležala).

4.1 Průkopnický časopis *Živel*

První číslo časopisu *Živel* vyšlo v roce 1995 a běžní čtenáři byli překvapeni, protože s ničím podobným se na stáncích dosud nesetkali. Kyberpunk a Bruce Sterling, seriál *Twin Peaks*, smart drugs, house. V době, kdy ještě nebyl rozveden internet do domácností, působil *Živel* jako bezedná studna informací. Zabýval se tématy, kterým se

mainstreamová média vyhýbala. Sice svým alternativním stylem psaní článků působil pro někoho nepochopitelně, hladové intelektuály však přitahoval.

Inspiroval se v britských magazínech Face a Wired nebo v americkém Raygunu. Nevěnoval se jen některých konkrétním tematickým okruhům. Zajímala ho kultura včetně knih, hudby i filmů, ale také filosofie, fyzika či sociologie. Živel založili Ivan Adamovič, Petr Krejzcek s přezdívkou Morten a Luboš Pavlovič Fish s přezdívkou LP Fish. „Živel ve svých počátcích byl synonymem technoptimismu počátku 90. let. Ve své podstatě to byla papírová sublimace témat postmodernismu. Zajímavé pro nás bylo míšení úhlu pohledu na popkulturu,“²⁹ popisuje Morten zpětně témata Živle. Následně se k nim přidal i Michal Nanoru, často označován jako nejlepší příklad českého gonzo novináře. Sám se za něj i veřejně označuje, například před šesti lety v rozhovoru pro Salón deníku Právo.³⁰

Živel byl výrazný i svým grafickým zpracováním. Do 13. čísla různě pozměňoval hlavní logo – změny souvisely vždy s tématem, kterému se aktuální číslo věnovalo. Podobně se v časopise experimentovalo i s písmem, kdy se vymýšlelo zcela nové, většinou na půdě Vysoké školy uměleckoprůmyslové v Praze.²⁹ Klíčovými umělci v tomto směru byli Marek Pistora, Klára Kvízová a Radim Peško. Na svět díky nim přišla písma s názvy Vitana, Biljart či Vafle. Pozdějšího zavedení i v jiných médiích se však písma nedočkala. Důvodem bude také fakt, že i některým pravidelným čtenářům přišel časopis mírně nečitelný.³¹ Stejně se k tomu vyjadřoval i sám Nanoru. „Přenášelo to nějaký pocit, který byl důležitý. Pocit je důležitý,“³² vysvětloval. Později byla k Živlu přidávána jako „bonus“ i CD, jako to bylo moderní i například v novějším časopisu Filter. Nejde ale o konformní hudbu, někdy je album plné metalových písní, v posledním čísle šlo zase o disco, které v současnosti už zdaleka není populární. Vyhnout se mainstreamové hudbě, i tak by se dala popsat CD v Živlu.

Od čísla 29 z roku 2009 se však Živel radikálně změnil. Začal vycházet černobílý, vrátil se ke svému původnímu logu, zdražil, ale také „ztloustl“ co do počtu stran. Tři roky předtím totiž jeho vedení přerušilo vydávání, především kvůli ubývajícím čtenářům. Nyní se v každém čísle nachází neuvěřitelných 140 recenzí. „27 je moje poslední číslo. Z originálního se stalo nucené, ‚coolness‘ se proměnila v nudnou a

nápadu prostou konvencí, kterou už nelze dál stupňovat, takže dochází k opakování, vykrádání sama sebe a již zmíněné nudě. Uživatelské komplikace už nejsou příjemným a ke zdolání vybízejícím špekem, za nimi zbývá už jen opruz a totální nadřazenost. A hlavně nic neříct normálně nebo jednoduše,³¹ kritizuje například změnu ve stylu Živlu jedna ze čtenářek na svém blogu.

Svým způsobem má pravdu. V 90. letech působil časopis nebývale svěže, a to i třeba zpětně dnešnímu čtenáři. V šestém čísle se rozebírá téma hackingu, o němž v Česku v této době ještě málokdo tušil něco do hloubky. Čtenář zde dokonce nalezne návod, jak se nabourat do operačního systému UNIX. V pátém čísle redakce „objevila“ skladatele Jana P. Muchowa. Tehdy ještě nezajímavého hudebníka, který pro mainstreamová rádia nepůsobil příliš atraktivně. V současnosti Muchow sbírá nominace na České lvy za filmové soundtracky, a pokud s ním někdo spolupracuje, už něco ve světě kultury „znamená“. „Teprve před nedávnem začaly v rádiu hrát příjemné písničky upomínající na zlaté období kytarového rocku, to je takovej Simon a Garfunkel, říkal mi David Ondříček, když jsem šel na první schůzku s Janem P. Muchowem, členem formace Colorfactory,³³ začíná úvod rozhovoru, který udělal LP Fish. Žádnou běžnou frází, kdy se umělec narodil a na jakou chodil školu. Zato zážitkem autora.

V čísle 25, které se již blíží tomu, o kterém čtenářka na svém blogu píše, se dají stále najít znaky gonza. Podle mého názoru je však využito zcela špatně. Jak i Thompson sám zdůrazňoval, v článku by měl být zachován vztah autora a čtenáře. Čtenář nemusí pochopit veškerá použitá slova, měl by se ale dokázat „naladit“ na stejnou vlnu jako autor. Měl by cítit atmosféru. V případě rozhovoru (a zde konkrétně opět úvodu k němu) by si měl čtenář vytvořit názor na to, jak zpovídaný člověk působí. Nemusí (a ani nemá) se dozvědět první poslední o jeho životě, měl by si ale dokázat představit, jakou práci dotyčný dělá a jak ji odvádí. U Muchowa se tento úvod výborně vydařil. Ve 25. čísle jde však o rozhovor s Udo Kierem, kterého čtenáři příliš neznají, pokud nesledují severské filmy či tvorbu Larse von Triera. Michal Nanoru jim ho přibližuje takto: „Tenhle člověk (dramatická pauza) byl všude (důraz na všude a nechat rozeznít, výraz v očích, který nenechá nikoho na pochybách o tom, že to myslíte smrtelně vážně a udělal by nejlíp, kdyby mazal do knihovny hledat a obdivovat, jak moc to všude překonalo i vaše představy o všude). Udo Kier jsou dějiny euroamerické tvořivosti v druhé polovině 20. století (to není řečeno tónem Kalendária).“³⁴ Jde zde

cítit vtip autora, přesto je na pováženou, zdali tento článek měl být psán pro čtenáře, nebo spíš pro samotného autora.

Spolu se stylem, který se začal u jednotlivých autorů vyhrocovat, se měnila i skladba témat. Jak jsem již nastínila, čísla v 90. letech byla skutečně nadčasová. Jejich náměty přesně splňovaly popis: zajímavá a moderní, pro mainstream však neatraktivní, a tak v době bez rozvedeného internetu těžko dohledatelná. Živel ale vyloženě vzdělával své čtenáře. Ve druhém čísle, tedy hluboko v 90. letech, prohlásil polský spisovatel sci-fi Stanisław Lem, že internet bude jednou jen o pornografii. Ve třetím čísle si básník Egon Bondy pochvaluje styl hudby house a rozbíjí mýtus, podle něhož jakoukoliv rychlejší hudbu poslouchají jen opovrženíhodné kreatury. „Pro mě je ten ambient a house po 25 letech poprvé poslouchatelná pop music. Na to, že v rámci alternativní kultury existuje house music, mne upozornil jeden mladý student, který mi přinesl i nějaké kazety. Já jsem k nim přistoupil nejdříve s nedůvěrou, ale jakmile jsem si je poslechl, tak jsem hned žádal další...“³⁵

Moderní hudba, ale i technologie či design byly původními tématy Živlu. Často je spojován s tématem kyberpunku, který se v 90. letech začal rozšiřovat i do reality. Mezi čím dál více lidí se rozšiřoval například program Photoshop, „vybraní“ jedinci již fotili na digitální fotoaparáty a 3D technologie měly sice dál nádech mysticismu, Živel ale dokázal vysvětlit, že toto je už opravdu skutečnost a ne kyberpunková povídka od Bruce Sterlinga. Živel se šikovně držel nejen stylem, ale právě i výběrem témat na pomezí alternativy a slov nebo jmen, o kterých lidé „někde“ slyšeli. Živel jim zprostředkoval poznání.

„Poslední Živel je z větší části zaplněn rozhovory s různými nezávislymi hudebními vydavateli, kteří fňukají nad kopírováním hudby a nad tím, jak lidé očekávají, že všechno dostanou zadarmo. Popravdě si nevybavuju, že by tam byl jediný článek, který by mě jakkoliv zaujal,“³¹ píše opět zmíněná blogerka. Jako by si právě přečetla interview s Moimirem Papalescu v čísle 25: „Na to, že fungujeme tak krátce, se nám podařilo vytvořit už malou ‚nihilistickou scénu‘. Nebo chceš, abychom zaplakali, jak jsou Češi dementní, že na nás nechodí?“³⁶ Výběr témat se opravdu změnil, sice podle mého názoru ne tak radikálně, ovšem nepůsobí již tak osvětově či alespoň „pozitivně“. Například výběr podle redaktorů nejzajímavějších berlínských kapel, které

však českému čtenáři příliš neřeknou. V roce 2005 vychází článek o skupině Jackass, jejich pořad ale vysílala televize MTV mezi lety 2000 až 2002. Zde dokonce přišel Živel „pozdě“, což se mu dříve téměř nestávalo, naopak, často předběhl dobu.

Do 28. čísla vycházel Živel nahodile, přibližně dvakrát, třikrát ročně. Od roku 2009 už má pevné vydání jednou za půl roku. Od 7. čísla se držel jednoho tématu, které bylo číslu společné. Od restartu roku 2009 vyšlo zatím šest čísel a autoři se o sjednocující téma pokusili jen dvakrát.

„Mám strašidelný pocit, že lidi se v současnosti stáhli do sebe jak šneci. Jako by každý bojoval o své vlastní přežití a nadstavba určitého komunikačního status quo se neshoduje se směřováním doby. Má to hodně společného s problémem globalizace. Až nyní pomalu chápeme, že globalizace je eufemismus pro novodobou normalizaci. Živel měl to štěstí, že ho vyvrhla doba přechodu, kdy neexistovala žádná pravidla, žádná omezení,“²⁹ říká zpětně Morten ke vzniku časopisu a navazuje na současnou dobu, která k Živlu už i zmíněnou globalizací není příliš přívětivá. Na časopisy, které se nehoní po inzerci a nepišou pro masu, není na současném trhu moc místa.

4.2 Představitel českého gonza Michal Nanoru

„Píšu nesrozumitelně, strašně dlouhé a komplikované věty, ve kterých se ztratíš, plný divných slov a odkazů, které málokdo odhalí, píšu toho strašně moc, míchám styly a myšlenky, jsem nejednoznačný, píšu v podstatě o věcech, které nikoho nezajímají, a ještě jsem prostě drzý arogantní spratek.“³² O Michalovi Nanoru jsem se zmínila již výše jako o „odstrašujícím“ příkladu českého gonza. Jedna ukázka ale samozřejmě nevypovídá o celé tvorbě dotyčného autora. Nanoru totiž z českých novinářů ovládá gonzo nejlépe. Velice zjednodušeně by se dalo říci, že ostatní autoři buď využívají jen některé prvky gonza, a nebo se snaží o „nového Huntera S. Thompsona“, ale nedaří se jim to.

Nanoru se narodil roku 1978 a v Živlu byl jistou dobu šéfredaktor, což je vzhledem k jeho věku výrazný úspěch. Na Fakultě sociálních věd UK vystudoval Mediální studia a začal se věnovat především hudbě a popkultuře. Kromě alternativního

Živlu či časopisu Full Moon se však jeho články občas objeví či objevily i v Mladé frontě Dnes, na serveru www.idnes.cz či v časopisech Reflex a Rock&Pop. V České televizi byl častým hostem pořadu Ladí Neladí, kvůli svým hodnocením ho dokonce na pražském Strahově zbil punker. „Mně ten strohý, popisný styl nevyhovuje. Nebaví mě ho číst a myslím, že je zavádějící,“³² odmítá, že by se jednou jeho styl měl radikálně změnit.

V rozhovorech působí Nanoru odtažitě, drsně a nepřístupně. Jeho subjektivní články jsou navíc poměrně sebestředné. Když zhodnotí nějaké album jako špatné, hned se mu ozývají fanoušci s tím, že je arogantní. Přitom Nanoru ráčkuje a postavou je spíš rachitický než svalnatý a nehrožený atlet. Sám sebe nazývá „Eminem české žurnalistiky“.

Už když začínal v magazínu Rock&Pop, působily jeho recenze jako zjevení. Čtenáři se z nich nedozvěděli, kolik skladeb má CD nebo jak dlouho interpreti album nahrávali. Nanoru zde psal o svých pocitech. „Nechápu, jak můžeš psát o něčem tak abstraktním, jako je hudba, a netahat do toho emoce. Kdybych chtěl být nevkusný, řek bych, že to je jako psát o lásce a soustředit se na její popis a ne na vlastní pocity,“³² vysvětloval svůj přístup v rozhovoru s redaktorem internetové stránky Musicserver.cz.

Sám ale uznává, že možná jeho styl působí atraktivně pro čtenáře (ať už v pozitivním či negativním smyslu slova), ovšem inzerentům či samotným kapelám není příliš pohodlný. Může je urazit či zesměšnit. „Kritik, psavec, by měl být jenom o krok před čtenářem, protože tím, že neumíme na nic hrát, nejsme hudebníci a nepohybujeme se po těch studiích, se tak dokážeme víc přiblížit průměrnému čtenáři, který také není hudebník. Protože my, teoreticky, nepíšeme pro hudebníky. Nakonec to ale dopadá tak, že ty recenze, články a vůbec hudební časopisy čtou jenom hudebníci a lidi z byznysu,“³² míní Nanoru. Podle jeho názoru chybí v České republice typičtí hudební fanoušci. A když už se nějakí najdou a čtou jeho články, většinou se spíš ozývají negativní reakce. Je totiž velice složité napsat něco záporného o hudební skupině, která se minimálně jednomu čtenáři líbí. I podle jeho slov jsou totiž čtenáři recenzí vztahovační. Když jim publicista sdělí, že nějaké album je podle jeho názoru hloupé, mají pocit, že považuje za hloupé i je samotné.

Jenže recenze není objektivní žánr a nelze se „zalíbit“ každému. Podle něj jsou všichni novináři, kteří píšou kritiky, subjektivní jako on sám. Jen to skrývají. Přitom podobu jakékoliv recenze může ovlivnit i to, co měl recenzent k obědu. „Lidi od recenze ... očekávají popis. Něco, co by jim pomohlo v orientaci. Chtějí vědět, jestli je ta deska pro ně dobrá a jestli si ji teda mají koupit. Chtějí vodítka třeba v podobě srovnání s předchozí deskou nebo jinými deskami stejného žánru. Problémem je kód, jak se si kritik pro ten popis zvolí. Ten můj je asi pro spoustu lidí nedešifrovatelný, příliš metaforický.“³⁰

Z jakého důvodu píše Nanoru výrazně odlišně než ostatní? Podle jeho slov nejde o nějaký radikalismus za každou cenu, o nucenou alternativu. Vyjadřuje se k tomu i prostřednictvím jedné ze svých recenzí v Živlu. „Album je to plně fint fň, kaskád samplů, líných obálků hiphopových beatů, snivých meandrů, peřejí absurdního humoru z komických hlášek a všech hudebních stylů, včetně těch mála níže zmíněných. To jsem to formuloval! Jak pro příručku Píďalka čili plnopásník brněnského docenta dr. Baudyše.“³⁷

Sice jsou jeho články jiné než od ostatních publicistů, má to ale smysl. Nejen že chce dávat rovné šance všem kapelám, i méně známým, ale i všem možným stylům psaní. „Můj pohled je samozřejmě vyhraněný a radikální, ale vždycky jsem pracoval v redakci, kde ho za mě vyrovnávali ostatní, nebyl jsem tam jediný mocipán. Nebo spíš já vyrovnával je. Beru svoji práci nejvíc ze všeho jako vyrovnávání. Vytahování hlasů, který by jinak nezazněly,“³² prohlásil.

I proto se styl Michala Nanoru za poslední roky změnil, podle jeho vlastních slov se zmírnil. Dává to hlavně do souvislosti s tím, že také zestárl a nabral zkušenosti. Do Živlu číslo 27 ještě napsal recenzi, která zněla jednoduše „Ne.“ Dříve často podobně experimentoval. Napsal recenzi složenou z citátů nebo do nějakého konkrétního tvaru, jako to dělal se svými texty i Guillaume Apollinaire nebo Václav Havel. „Teď jsem viděl recenzi formou videa. V záběru byl šimpanz, jak si močí do pusy. O tý desce to vypovídalo minimálně tolik, co nějaký otrockej popis,“³⁰ prohlašuje s nadhledem.

4.3 *Časopis Filter*

Druhým českým časopisem, v němž se gonzo vyskytovalo a na který bych se ve své práci chtěla zaměřit, je již zaniklý měsíčník *Filter*. Sice se zde gonzo žurnalismus objevoval jen u některých autorů, přesto ovlivnil například další magazín *Full Moon*, který gonzo využívá ještě častěji (jeho redaktoři se hlásí k „nástupcům“ *Filteru*). Inspiroval se americkým *Rolling Stonem* nebo britským *Q* a věnoval se na většině svých stran hudbě, a to jak zahraniční, tak domácí. „Náš náklad se pohybuje kolem 15 až 20 000, záleží na měsíci. A tak jsme sice největší, ale tisk už není takovej tahoun médií, jako býval,“³⁸ uvedl k tištěnému nákladu jeho tehdejší šéfredaktor Pierre Beneš v rozhovoru pro server *Bandzone.cz*. Prodaný náklad se pohyboval kolem 10 000 kusů.

Filter vznikl z mnohem staršího časopisu *Ultramix*. Jeho vydavatel tehdy nebyl schopen zajistit pravidelné měsíční vydávání a redakce měla i jiné představy o podobě magazínu. V dubnu roku 2005 proto začal vycházet *Filter* pod záštitou mediální skupiny MAFRA. Od počátku za ním stáli například Radek Bureš, Martin Krušina, fotografka Jana Kusalová, produkční Jiří Vanický či editor Honza Vedral, který často psal i do zmíněného *Živlu*.

Ten se ve *Filteru* asi nejvíce „proslavil“ svou recenzí na první album skupiny *Nightwork*. Skupina následně recenzi „zazpívala“ na jednom ze svých koncertů. „Jejich hudební nahota není nic, s čím byste se chtěli setkat, a to i když jste diagnostikovaný voyeur. Debutové CD *Respectmaja* vás donutí přemýšlet o genialitě *Standy Dolínka* – něco tak neuvěřitelně špatně složeného, zaranžovaného, zazpívaného, zahraného a neopravdového tu opravdu dlouho nebylo.“³⁹ Zde se dá nalézt několik gonzo prvků – sice se ve své recenzi Vedral nevěnuje osobním vzpomínkám, čtenář se ovšem nedozví obecné fráze o počtu písní na albu ani o nejlepší skladbě (protože podle Vedrala žádná taková není). V současnosti patří *Nightwork* mezi nejposlouchanější české popové skupiny, přesto se v jejich začátcích autor článku nebál udělit velice slabých 10 % a dal raději přednost ryze subjektivnímu názoru před ohlasy v jiných médiích.

Vedral však nebyl sám. *Filter* sice není přímo ukázkovým příkladem gonzo žurnalismu, jako je spíše *Živel*, rád ovšem používal některé prvky, které ozvlášťovaly

text. I díky tomu si vybudoval stabilní čtenářskou základnu a byl často považován za nejlepší tuzemský hudební časopis. Další příklad kombinuje vtip s atmosférou, jakou na autora působilo nové album skupiny The Horrors. Právě zmíněný humor se v současných časopisech s gonzo prvky objevuje už jen málo. „Vrství se, nabalují, kroutí se jako slanina na pánvi, uhýbají před výpady opilých kytar a do toho Faris Badwan zpívá jako Ian Curtis, který se neoběsil a místo toho začal chlastat okenu.“⁴⁰ Pro srovnání uvádím i „objektivnější“ recenzi z běžného média, konkrétně Aktuálně.cz. Ve výsledku se z ní čtenář dozví více informací, ovšem o skupině či konkrétním albu si už neudělá tak dobrou představu. „The Horrors se ve svém vykoumaném retro snažení vždycky brali vážně. Vtip je v tom, že na Strange House jste se jim mohli smát, jak byli s tou svou urputností komičtí. Primary Colours ale najednou musí brát vážně obě strany. Přitom The Horrors nijak neustoupili ze své fintivé marnivosti. Ať je vám to jakkoli proti srsti, jednu z letošních nejambicióznějších nahrávek natočili trendaři.“⁴¹

Už během fungování Filteru se často ozývaly hlasy, že brzy časopis zanikne. Nevěřil v něj ani Michal Nanoru. Podle něj to byl magazín bez publika. „Ultramix dopadl ještě dobře. Ten se přerodil do Filteru, ale Filter už se do ničeho nepřerodí, protože do dvou let přijdou páni z MAFRY a řeknou: ‘Kde jsou ty peníze, co jsme do vás investovali?’ A ony nebudou,“³² prohlásil už v roce 2005 Nanoru. Zřejmě tehdy vůbec netušil, jak byl blízko pravdě.

Jelikož časopis vycházel pod skupinou MAFRA, čtenáři se příliš neobávali, že by mohl zaniknout. Šéfredaktor Beneš však občas v rozhovorech zmínil, že očekává jistou přeměnu Filteru. „My třeba teď víme, že jednou časopis v klasickém slova smyslu nebude. Jasně, někdo si ťuká na hlavu - ale koukněte se, vinyly už pro širokou veřejnost nejsou, CD začínají mizet a jednou zmizí i tohle. Je to daň za digitalizaci a nástup z toho vyplývajících formátů. A před náma je úkol do tohohle stadia dojít. A taky, a to je to nejtěžší, projít tím obdobím, kdy ještě něco není a už něco není.“³⁸ Vždy si ale představoval, že Filter by spíše přešel na internet. „To je otázka, zda to bude internetová podoba. Prostě do jakékoliv přenosné podoby, která se dá stáhnout a někde zobrazit,“³⁸ prolašoval, aniž by v roce 2007 tušil, že za dva roky časopis zanikne.

„Filter oficiálně zanikl, děkujeme za přízeň, poslední at' za sebou zhasne,“⁴² napsal si v prosinci 2009 na svůj profil na Facebooku redaktor Pavel Kučera. Oficiálním důvodem byla finanční krize. „Věříme, že vám to bude stejně líto jako nám, ale nedá se nic v tento moment dělat – inzertní krize nás dohnala k tomuto kroku – pokud by měl Filter vycházet dál, museli bychom radikálně osekát náklady, což by se projevilo na jeho kvalitě, a Filter by nebyl dle našich přání a představ,“⁴³ napsal do editoriale v posledním, elektronickém čísle Beneš. I tento případ ilustruje budoucnost gonzo žurnalistiku v České republice.

4.4 Časopis *Full Moon* neboli *DIY* žurnalistika

Nejnovější magazín, který obsahuje některé prvky gonzo žurnalistiku a jemuž se budu v této práci věnovat, se nazývá Full Moon. První jeho číslo vyšlo 29. května 2010 a do čtvrtého vydání se zde objevilo i několik článků Michala Nanoru. Jak je již v jeho názvu, šlo o měsíčník, který vycházel v den, kdy byl úplněk. Od letošního roku se z něj kvůli nedostatku financí stal dvouměsíčník a zároveň změnil formát. Snaží se také přiblížit většímu množství čtenářů tím, že už nejde pouze o hudební časopis, ale píše se v něm i o filmech či komiksech.

Spíše než gonzo žurnalistikou se magazín vyznačuje takzvanou *DIY* žurnalistikou, neboli „do it yourself – udělej si sám“. Nejde zatím o příliš zavedený termín, který by se dal jasně charakterizovat. Přibližně je to žurnalistika, kdy redaktoři nevystudovali vysokou školu s takovým zaměřením a spíše než novináři se nazývají fanoušky. Podle svých slov se neorientují dle trendů, ale toho, co je samotné baví a zajímá. Tím chtějí kolem sebe vybudovat čtenářskou základnu, která bude sdílet názory autorů a časopis budou brát jako kult. Redakce Full Moonu to i potvrzuje: „Jsme fanoušci. Chodíme na koncerty, kupujeme desky, někteří z nás mají kapely, jiní pořádají koncerty. Je tady pár bláznů, grafomanů i géniů. S každým číslem přibývají další. Hledáme čtenáře. Píšeme pro lidi, pro které muzika není jenom kulisa do auta, pro lidi, kteří se nebojí nových jmen,“⁴⁴ prezentují se na svých internetových stránkách.

V souvislosti s tím se v textu objevují jen některé znaky gonza. Velice časté je například prosazování osobnosti autora do textu, často se snaží navodit nějakou

atmosféru. Absolutně ale chybí humor či odlehčení. Naopak se ve Full Moonu hojně používají slova delší než čtyři slabiky a cizí výrazy a neznámé interprety autoři představují tak, že je přirovnají k jiným neznámým interpretům. Takový styl kritizoval v již zmíněné recenzi i sám Nanoru.

Ukázkovým příkladem je Petr Wagner. V polovině svých článků popisuje atmosféru, kterou chce u čtenáře navodit. Dělá to ale zcela nezajímavým způsobem, který čtenáře neobohatí – a na vině je hlavně délka. Čtenář si rád v jednom odstavci přečte, že redaktor měl při psaní hlad, a tak možná nebude recenze úplně férová. To říkal i Nanoru. Nikoho kromě autora samotného ovšem nezajímá, že polovinu recenze obsahuje historka, jak Wagner kdysi zakládal kapelu. Navíc jsou bloky „osobní“ a „samotná recenze“ od sebe odděleny velice agresivně a bez výraznějšího propojení.

„Někdy těsně před půlkou devadesátek jsme byli blbí kluci v druháku na gymplu s ambicí dostat se s kapelou do pětky těch nejlepších na Praze 8. Měli jsme dojem, že to nedotáhneme nikam, dokud nenašetříme na čtyřstopák Fostex,“⁴⁵ píše například ve své recenzi ve 12. čísle. Podobné vzpomínky vyplňují polovinu strany. V jiné recenzi se ale výjimečně ospravedlňuje: „Proč tahám osobní vzpomínky do psaní o Danielson, je nasnadě. Jejich starý nahrávky znějí, jako by rodinná parta Smithových nějakým fikaným pučem převzala v nedělní škole vedení programu a donutila všechny nahastrošit se do převleků a jamovat podle obrázkový Bible.“⁴⁶ Problém je však v tom, že o žádné rodině Smithových se v předchozích třech odstavcích Wagner nezmiňuje a jen popisuje své zážitky z nedělní školy. Ani po několikátém přečtení tak není jasně, jakou atmosféru se snažil svým předchozím vyprávěním navodit, a tak je opět polovina jeho textu redundantní.

Ne všechny články jsou však napsány tak „pozérsky“ a spíše do šuplíku autora než do magazínu pro veřejnost. Problém je však v tom, že ačkoliv se redakce tváří, že do ní píše kolem dvaceti autorů, většinou jde o pseudonymy jen několika osob. Zmiňuje to i šéfredaktorka Apačka neboli AXE neboli Apačková neboli Jana Kačurová, dříve pracující v Lidových novinách. Už jen kvůli tomu, jak i sama šéfredaktorka má několik pseudonymů, se nedá s jistotou říci, že následně citovaný článek nenapsala právě ona nebo sám Petr Wagner. Přitom, ačkoliv tento text není příliš přístupný většině čtenářů, alespoň už něco sděluje. „First cut. I když se úvodní Snow tváří jako regulární track, je

to JEN intro, nejlepší intro v dějinách průzkumných vrtů. A když slibnou notu, tak i proklatě dobré pokračování, dvanáctiminutové vyhulené dancefloorové inferno Escape Velocity as synthetic fuck. Kraftwerk a New Order si umotali brko z napuštěných papírů, hlava je letecká turbína a nohy odešly svým směrem, jsem jen já a JÁ. Kosmos rozpuštěný v BPM,“ napsal/a v 9. čísle Maxim Niké.⁴⁷ Snad jen kdyby skupinu Chemical Brothers, o které v této ukázce píše, neuvedl/a jako Kemikal Bravas, což působí opět jen jako rádoby vtíp. Pro srovnání opět uvádím recenzi stejného alba ovšem v běžném médiu, tentokrát na Musicserver.cz. „Už úvodní Snow: zdánlivě disharmonický ruch, který se později přemění a stane základním kamenem melodie, podpořené repetitivní zpívanou smyčkou (žádný host, Wiki tvrdí, že všechny vokály na albu patří Rowlandsovi, i tenhle dívčí). Escape Velocity je neskutečně našlapaný track - pokud ho šikovný DJ zařadí ve správnou chvíli, zažije les rukou hore. Na desce ale kolem čtvrté minuty začne trochu nudit (a to je v tu chvíli ve třetině),“⁴⁸ stojí v recenzi. Opět – informačně bohatší článek, ovšem co se týče navození atmosféry je recenze chladná a zbytečně popisná.

Časopis Full Moon se snaží už jen použitím DIY žurnalistiky působit osobně. V některých příkladech (viz uvedená citace) to funguje, naopak ale používáním pěti pseudonymů pro jednoho člověka se ztrácí kontakt se čtenářem, a navíc bezdůvodně. Napadá mě jediný účel, proč by měly hned za sebou vyjít články podepsané Apačka a vzápětí AXE. Magazín chce navodit atmosféru, že je žádán, že redaktoři se perou o možnost do něj psát. Ve výsledku jde ale spíše o podvod na čtenáře. Jeden z účastníků „výběrového řízení“ mi sdělil, že jako vážný kandidát pro psaní do Full Moonu byl vybrán jen na základě životopisu, který byl záměrně smyšlený a ironicky sepsaný. To už částečně hovoří o neprofesionalitě časopisu, který má již dlouhodobě problémy s reklamou, a tedy financemi.

„Zvukovka je za náma, v publiku stovky lidí a my dáváme poslední line-check. Jsme trochu nervózní, asi jako každý, kdo je poprvé na pódiu. Pamatujeme si texty? Nezradí nás technika? Nevypískají nás? Ha, improvizujeme. Nemáme poněti, co se honí muzikantům v hlavě před prvním koncertem. Nejsme muzikanti, jsme jenom fanoušci,“⁴⁹ psala redakce, když vycházelo druhé číslo. Ač je tento úvod velice sympatický a šikovně naznačuje, pro jaké čtenáře bude magazín určený, ve spojení s časopisem

působí nemožně spojení „stovky lidí“. Nanoru dříve hrdě prohlašoval, že magazín Filter si kúpovalo jen kolem tří tisíc lidí. A Filter nakonec skončil. Mediální guru Michal Voráček nedávno k podobným číslům podal zajímavou teorii. Sice se týká deníků, ovšem i ohledně magazínů se z ní dá leccos vyčíst: „Buď tištěná média prodávají ve stovkách tisíc a daří se jim, nebo v desítkách tisíc a živoří. U elektronických začíná úspěch na milionech.“⁵⁰

5 Budoucnost gonzo žurnalistiky

Má ještě gonzo žurnalistika vůbec budoucnost? Není to jen něco, co neodmyslitelně patří k Hunteru S. Thompsonovi? Kritici gonza namítají, že ani nejde o původní styl, tedy není relevantní uvažovat o jeho budoucnosti. Jak již bylo řečeno, některé metody používal sám Stanislavskij. Co je ale markantnější, ještě před gonzo žurnalistikou existoval takzvaný nový žurnalistika. Na něm teď ilustruji budoucnost gonzo žurnalistiky jako něčeho, co svým způsobem není původní styl. Následně se zamyslím nad jeho budoucností.

5.1 Nový žurnalistika

Nový žurnalistika se nachází na pomezí žurnalistiky a literatury. Vznikl na počátku 60. let minulého století a Thompson se jím v leccems inspiroval. Jeho kniha *Hell's Angels* z roku 1966 se dokonce řadí spíše k tomuto směru než gonzo žurnalistice.

Se směrem přišel Thompsonův pouze o šest let starší současník Tom Wolfe. Navzájem se znali, nebyli ovšem tradičními přáteli – Thompson Wolfa bral jako svého rivala, se kterým musí neustále soutěžit. Už jen proto, že když gonzo „vzniklo“, novému žurnalistice bylo deset let. Podle některých definic je gonzo dokonce druhem nového žurnalistiky.

Wolfe směr charakterizoval jako žurnalistika, co „by šel číst jako kniha“. ⁵¹ Definoval ho i Miloš Čermák, novinář a vyučující na katedře Žurnalistiky na Fakultě sociálních věd UK. Jako příklad uvedl profil zpěváka Franka Sinatry z roku 1966, jenž napsal Gay Talese pro časopis *Esquire*. Dodnes se o něm hovoří jako o jednom z nejhodnověrnějších profilů zpěváka – přitom se Talesovi nepodařilo se Sinatrou ani domluvit rozhovor. „Jde o novinářský žánr, který se blíží psaní prózy. Pracuje například s dialogy či popisy reálií, které nemusí přesně a nekompromisně odpovídat skutečnosti. Pokud je konečný obraz přesný a srozumitelný, tak jako Sinatrův profil, pak není co kritizovat,“ ⁵² píše Čermák ve svém článku.

Na případu Talese je vidět, jak se styl podobá některým znakům gonzo. Nejvýrazněji pak v tom, že fikce může být někdy mnohem pravdivější (tedy vypovědět více o daném problému či člověku) než souhrn faktů. Ve sbírce *The New Journalism*, kterou sestavil právě Wolfe, se nalézají práce od Normana Mailera, Michaela Herra, Trumana Capoteho, ale i Huntera S. Thompsona – zmínění *Hell's Angels* a jeho článek *The Kentucky Derby is Decadent and Depraved*, který jsem označila jako první gonzo. I zde je vidět, jak se oba směry prolínají. Thompson byl často tázán, jaký je tedy mezi nimi rozdíl. „Na rozdíl od Toma Wolfa nebo Gaye Taylese jsem se téměř nikdy nesnažil přepisovat samotný příběh. V podstatě jsou mnohem lepší reportéři než já, jenže já o sobě nikdy nepřemýšlel jako o reportérovi.“⁵³ Zároveň je výrazný rozdíl mezi gonzo žurnalisty a „novými žurnalisty“. Ti druzí byli většinou spíše spisovatelé, kteří psali stylem na pomezí reportáže a dokumentu (například kniha *Chladnokrevně* od Trumana Capoteho). Gonzo je ale spíše typické pro novináře než spisovatele, ačkoliv Thompson i Taibbi napsali také množství knih.

5.2 *Budoucnost gonza v zahraničí*

Případ nového žurnalismu ukazuje dvě věci. Zaprvé, že jak v minulosti, tak i nyní je spisovatel často novinář. Většinou to má jasný důvod, a to peníze. V České republice je tento důvod ještě markantnější, neboť knižní trh je zde menší než ve Spojených státech. Tuto jasnou teorii potvrzuje i Taibbi, který má na kontě knihy vysvětlující finanční krizi. „Vždy říkám mladým lidem, že psaní není profese a nemusíte mít povolání, abyste byli spisovatelé. Musíte se jen umět rozhodnout, že si nebudete dělat starost o výdělek ze psaní. Pak se nebudete muset starat o nějaká pravidla a šablony. Budete jednoduše psát, co budete chtít, a rozdávat to na ulici, jako jsem to v podstatě dělal i já v Rusku, když jsem rozjel vlastní noviny. V současnosti je tohle ještě snadnější díky internetu. ... Žurnalismus je ale naopak profese. Můžete dělat oboje, je však důležité si je navzájem neplést. V devíti případech z desíti by někdo, kdo chce být spisovatelem, neměl dělat novináře, protože byznys vás většinou naučí špatně psát. Jen si přečtete většinu novin. Nejde si přece představit, jak Shakespeare píše něco jako ‚Pro Jessicu Simpson to byl těžký týden, když se stala hlavním tématem její nadváha‘. Už po prvních dvou slovech by mu explodovala hlava. ... Dokud si ale oboje nebudete plést, budete v pořádku.“²¹

Druhým závěrem je pak samotná budoucnost gonzo žurnalismu, pravděpodobně však v jiné formě, což jsem dokázala i na stylu psaní Matta Taibbiho. „Čistá“ forma, jakou psal Thompson, se neobjeví už jen kvůli tomu, jak výrazně se změnila doba. Nabízí se pak otázka, zdali jde pořád o gonzo? Vzhledem k tomu, že i například romantismus v literatuře měl mnoho podob, dávám přednost odpovědi „ano“. Možná se již neobjeví čistě gonzo články, některé metody ale nezevšední a například zdůrazňování subjektivního názoru novináře bude pro čtenáře vždy atraktivní. Gonzo není striktně ohraničená kategorie či nálepka.

Osobně vkládám hodně nadějí do internetových blogů. Internet sám o sobě umožňuje více možností než tištěné médium – v daném článku může být umístěno například video, publikace je levnější a především, autorem článku může být prakticky kdokoliv. Blogy jsou ještě více neohrazené, nezáleží v nich tolik na objektivitě či pravdivých informacích jako například na zpravodajských serverech. Blogger musí být něčím výjimečný a své čtenáře musí zaujmout unikátním stylem a osobitými názory. Kdyby Hunter S. Thompson začal právě teď psát, jistě by se stal bloggerem. I Jeremy Griffin ve svém článku z roku 2009 *The Fear and Loathing Guide to Blogging* spojuje Thompsponovo jméno s bloggery. Dochází pak k závěru, že jim je společných šest základních znaků: Píší pravdu, i když je děsivá. Porušují pravidla. Občas selžou. Uráží lidi. Zanechají po sobě nějaké hodnoty. A neustále se jich drží.⁵⁴

5.3 Budoucnost gonza v České republice

Budoucnost gonzo žurnalismu v Česku je už méně nadějná než v zahraničí. Ovšem co se týče psaného gonza. Na internetových blozích má gonzo budoucnost i zde – za zmínku stojí například blog Františka Fuky, jehož filmová hodnocení jsou často považována za relevantnější než v případě erudovaných kritik v časopise *Cinepur*.

Ovšem jak jsem ukázala na třech příkladech českých časopisů s prvky gonza, v tomto druhu média už jeho budoucnost není tolik světlá. Gonzo v časopisu *Živel* je momentálně nejlépe provedené, nemá ovšem jistou budoucnost, což se dá usuzovat už z pravidelnosti jeho vydání. Nejnovější *Full Moon* jde některými svými prvky přímo

proti zásadám gonzo žurnalismu, a není navíc zaštitěn ani velkým vydavatelstvím. Časopis Filter záštitu měl, přesto po téměř pěti letech skončil. Důvodem byly finance, což je slovo, které se s gonzem nedá snadno spojovat. V tištěných médiích s prvky gonza se navíc neobjevuje humor, který například Matt Taibbi považuje za klíčový. „Na humoru je skvělé to, že lidé nevědomky berou vtipné věci za často pravdivé. Je totiž velice těžké rozesmát čtenáře pomocí lži. Můžete říct opodstatněný argument bez jakýchkoliv vtipů, ovšem jak ho podáte s humorem, lidé si to budou pamatovat.“²¹

Také musí mít český gonzo žurnalismus i své čtenáře, ovšem právě taková forma, která v tuzemsku existuje, příliš příznivců nemá. Některé čtenáře dokonce uráží. „Gonzo recenze jsou takové ty texty, v nichž se sice nedozvíte, že na desce jsou pomalé písničky s klavírem, ale zas vám recenzent sdělí, že se při poslechu cítil, jako kdyby kakal, čural a blinkal dohromady,“⁵⁵ míní o gonzo žurnalismu Jiří Vaněk, scenárista seriálu Comeback a sloupkař v týdeníku Instinkt. „O hodnoceném artefaktu to sice nevyovídá nic, o egoismu hodnotitele, který má konexe s tiskem (eventuálně je jeho vydavatelem), ovšem vše,“⁵⁶ pouští se do ještě drsnější kritiky komentátor Divadelních novin, ovšem pod pseudonymem. Když se k českému gonzu takto staví novináři či umělci, jen velice těžko si bude hledat cestu i ke čtenářům.

Michal Nanoru je však optimista. Podle jeho slov se najdou noví gonzo novináři a stejně tak gonzo čtenáři. „Stáří je nemocí kritiky, přísnosti. Začneš to všechno chápat v souvislostech a být smířlivější. Proto čekám na ty mladý sekáče.“³²

Závěr – byl cíl práce splněn?

V bakalářské práci jsem popsala vznik gonzo žurnalismu a jeho vývoj v USA. Na konkrétních příkladech Huntera S. Thompsona a Matta Taibbiho jsem porovnávala jeho historickou a moderní podobu a vysvětlila, z jakého důvodu již není možné psát gonzo tak, jak tomu dělal jeho zakladatel. Věnovala jsem se gonzo žurnalismu i v České republice a porovnávala vybraná tři média, která prvky gonza používají. Na příkladech jsem popsala budoucnost gonza v zahraničí i na domácí scéně a uvedla jsem důvody, proč gonzo v té nejzákladnější podobě již nebude existovat. Na závěr bych jen ráda uvedla citaci Matta Taibbiho o tom, když měl napsat publikaci o gonzo žurnalismu – tedy knihu o stejném tématu, jako je moje bakalářská práce. „Nikdy jsem nepřišel na to, co vlastně ‚gonzo žurnalismus‘ znamená. Ve skutečnosti si nejsem ani jistý, jestli vůbec existuje něco jako gonzo žurnalismus bez Huntera Thompsona. Jednou jsme spolu na toto téma hovořili, když mi dali za úkol napsat výběr z gonzo žurnalismu. Volal jsem mu a řekl mu o projektu. A on na to: ‚Zní to jako pitomý úkol. Jak moc potřebuješ ty peníze?‘ Řekl jsem mu, že peníze opravdu potřebuju, ale netuším, jak vlastně definovat, co to gonzo žurnalismus je. Pouze vím, že jakýsi význam gonza je ‚něco jako Hunter Thompson‘. Hunter mi nakonec poradil, abych se na ten projekt vykašlal, a já ho poslechl.“²¹

Summary

In my thesis, I covered the origin of Gonzo journalism and its evolution in USA. I used personalities of Hunter S. Thompson and Matt Taibbi to compare historical Gonzo with a modern form and I explained why there can't be Gonzo journalism in the same form as it was in the era of its founder. I dealt with Gonzo journalism in Czech republic and compared three typical magazines. I described the future of Gonzo journalism in foreign countries and also in Czech republic – I used particular examples and I explained reasons why Gonzo can't exist in its basic form.

Použitá literatura

1. OXFORD UNIVERSITY PRESS. *Oxford English Dictionary: The definitive record of the English language*[online]. 2012 [cit. 2012-05-04]. Dostupné z: <http://www.oed.com/>
2. POLLAK, Richard. *Stop the presses, I want to get off: inside stories of the news business from the pages of More*. New York: Random House, 1975, 337 s. ISBN 03-944-9742-2.
3. WHITMER, Peter O. *When the going gets weird: the twisted life and times of Hunter S. Thompson : a very unauthorized biography*. Princeton, MA: POW, 2000. ISBN 09-677-3840-7.
4. CARROLL, E. Jean. *Hunter: the strange and savage life of Hunter S. Thompson*. New York: Penguin, 1993. ISBN 04-522-7129-0.
5. THOMPSON, Hunter S. *Generation of swine: tales of shame and degradation in the '80s*. New York: Simon, 2003, 313 s. ISBN 07-432-5044-3.
6. BRINKLEY, Douglas. Football Season Is Over: Dr. Hunter S. Thompson's final note . . . Entering the no more fun zone. *RollingStone* [online]. San Francisco, Calif.: Straight Arrow Publishers, 1967- [cit. 2012-05-04]. ISSN 0035-791x. Dostupné z: http://web.archive.org/web/20080619074031/http://www.rollingstone.com/news/story/7605448/football_season_is_over
7. STEADMAN, Ralph. Farewell, Hunter. *ESPN* [online]. Bristol, CT: ESPN Internet Ventures, 2009 [cit. 2012-05-04]. Dostupné z: <http://sports.espn.go.com/espn/page2/story?page=050225%2Fhunter%2Fsteadman>
8. MARTIN, Douglas. Bill Cardoso, 68, Editor Who Coined 'Gonzo', Is Dead. *The New York times* [online]. New-York [N.Y.: H.J. Raymond, 1857- [cit. 2012-05-04]. ISSN 0362-4331. Dostupné z: http://www.nytimes.com/2006/03/16/national/16cardoso.html?_r=1&ei=5088&en=c7b5fe5f62a5d95e&ex=1300165200&partner=rssnyt&emc=rss&pagewanted=print
9. THOMPSON, Hunter S. *The great shark hunt: strange tales from a strange time*. New York: Ballantine Books, 1992, 602 s. ISBN 0345374827.

10. THOMPSON, Hunter S. *Fear and loathing in Las Vegas: a savage journey to the heart of the American dream*. 2nd Vintage Books ed. New York: Vintage Books, 1998, 204 s. ISBN 06-797-8589-2.
11. FINCH, Nigel. *Fear and Loathing on the Road to Hollywood*. [DVD]. UK: BBC1, 1978.
12. THOMPSON, Hunter S. *Strach a svrab v Las Vegas: divoká pouť do srdce Amerického snu*. Vyd. 2. Praha: Volvox Globator, 2006. 126 str. ISBN 80-720-7620-5.
13. GILLIAM, Terry. *Fear and Loathing in Las Vegas*. [DVD]. USA: Criterion Collection, 2003.
14. THOMPSON, Hunter S. *Songs of the doomed: more notes on the death of the American dream*. New York: Touchstone, 2002, 355 s. ISBN 07-432-4099-5.
15. LEE, Leaya. Lecture: Matt Taibbi. *NYU Journalism* [online]. 2004-2007 [cit. 2012-05-04]. Dostupné z: http://journalism.nyu.edu/publishing/archives/bullpen/matt_taibbi/lecture/
16. OSIPOVICH, Alexander. Investigators Target eXile For Possible Violations. *The Moscow Times.com* [online]. Moscow: The Moscow Times, 1992- [cit. 2012-05-04]. Dostupné z: <http://www.themoscowtimes.com/news/article/investigators-target-exile-for-possible-violations/368024.html>
17. Editor out over pope parody. *The New York Post*. 2012. Dostupné z: http://entertainment.uk.myway.com/celebgossip/pgsix/id/03_08_2005_1.html
18. Moscow newspapers: the story of one title's survival. *The Independent.co.uk* [online]. 2012 [cit. 2012-05-04]. Dostupné z: <http://www.independent.co.uk/news/media/moscow-newspapers-the-story-of-one-titles-survival-419357.html>
19. TAIBBI, Matt. Flat N All That. *NYPress.com* [online]. 2012 [cit. 2012-05-10]. Dostupné z: <http://nypress.com/flat-n-all-that/>
20. TAIBBI, Matt. The 52 Funniest Things About The Upcoming Death of The Pope. *NYPress.com* [online]. 2012 [cit. 2012-05-04]. Dostupné z: <http://nypress.com/the-52-funniest-things-about-the-upcoming-death-of-the-pope/>

21. MILLARD, Corey. An interview with Rolling Stone political journalist Matt Taibbi. *Ithaca Times* [online]. 2012 [cit. 2012-05-04]. Dostupné z: <http://www.ithaca.com/main.asp?Search=1&ArticleID=8318&SectionID=16&SubSectionID=83&S=1>
22. HABER. Jeff Koyen's Exit Interview. *Gawker.com* [online]. 2012 [cit. 2012-05-04]. Dostupné z: <http://gawker.com/35157/jeff-koyens-exit-interview>
23. ZUKOWSKI, John. Review of Gonzo Marketing. *Technology & Society: Book Reviews* [online]. [cit. 2012-05-04]. Dostupné z: <http://www.techsoc.com/gonzo.htm>
24. STANISLAVSKIJ, Konstantin Sergejevič. *Můj život v umění*. 4. vyd. Praha: Orbis, 1959. Knihovna divadelní tvorby.
25. WEASELS, P. The Quick and Dirty Guide to Gonzo. *Game Link* [online]. 1997- [cit. 2012-05-04]. Dostupné z: http://www.gamelink.com/news.jhtml?news_id=news_nt_101_gonzo
26. LEHMAN, Daniel. The Brief Rise and Prolonged Fall of Gonzo Journalism. *Yahoo Voices* [online]. 2012 [cit. 2012-05-04]. Dostupné z: <http://voices.yahoo.com/the-brief-rise-prolonged-fall-gonzo-journalism-383551.html?cat=49>
27. THOMPSON, Hunter S. *Fear and loathing: on the campaign trail '72*. Warner Books ed. New York: Warner, 1983. ISBN 04-463-1364-5.
28. TAIBBI, Matt. Meet Mr. Republican: Jack Abramoff. *Truthout* [online]. 2012 [cit. 2012-05-04]. Dostupné z: <http://archive.truthout.org/article/matt-taibbi-meet-mr-republican-jack-abramoff>
29. BABÁK, Petr. Živel byl živel. *CzechDesign.cz* [online]. [cit. 2012-05-04]. Dostupné z: <http://www.czechdesign.cz/index.php?lang=1&status=c&clanek=1522>
30. Dorovnávám. *Lopuch.cz: Diskusní server* [online]. 2006 [cit. 2012-05-04]. Dostupné z: http://www.lopuch.cz/archivklubu.php?klub=oldies_and_hippie_music&to=8093
31. SMILLA. Časopis, který už si taky nekoupím: Živel. *City slečny Smilly* [online]. 2006 [cit. 2012-05-04]. Dostupné z: <http://smilla.bloguje.cz/347645-casopis-ktery-uz-si-taky-nekoupim.php>

32. FRANZ, Lukáš. O hudbě by se nemělo psát vůbec. *Musicserver.cz* [online]. 2000- [cit. 2012-05-04]. ISSN 1803-6309. Dostupné z: http://tucznakfiles.wz.cz/extra/tucznak_vs_nanoru.pdf
33. FISH, L. P. 12x Muchow. *Živel* [online]. č. 5 [cit. 2012-05-04]. Dostupné z: <http://www.zivel.cz/index.php?content=article&id=102>
34. NANORU, Michal. Udo. *Živel* [online]. č. 25 [cit. 2012-05-04]. Dostupné z: <http://www.zivel.cz/index.php?content=article&id=455>
35. FIŠER, Zbyněk. Permanentní vzpoura Egona Bondyho. *Živel* [online]. č. 3 [cit. 2012-05-04]. Dostupné z: <http://www.zivel.cz/index.php?content=article&id=38>
36. KREJZEK, Petr. Anihilisti. *Živel* [online]. č. 25 [cit. 2012-05-04]. Dostupné z: <http://www.zivel.cz/index.php?content=article&id=467>
37. NANORU, Michal. Mr: Scruff: Legrační chlápek, co zpívá o rybě. *Živel* [online]. č. 19 [cit. 2012-05-04]. Dostupné z: <http://www.zivel.cz/index.php?content=article&id=339>
38. MAJKLÁČ. Pierre Beneš - šéfredaktor časopisu F:LTER: "Většina kapel dělá tu chybu, že hraje, protože je to baví, ne, že chtěj něco říct!". *Bandzone.cz* [online]. [cit. 2012-05-04]. Dostupné z: <http://blog.bandzone.cz/clanek/pierre-benes-sefredaktor-casopisu-f-fter>
39. VEDRAL, Honza. Nightwork by se měli vysypat do sajrajtu. *IDNES.cz* [online]. 1999- [cit. 2012-05-04]. Dostupné z: http://kultura.idnes.cz/filter.asp?c=A070314_104251_filter_vk
40. REDAKCE. Zahraniční album - The Horrors, Primary Colours. *Filter* [online]. 2009 [cit. 2012-05-04]. Dostupné z: http://issuu.com/filterczech/docs/filter_prosinec2009
41. TUREK, Pavel. The Horrors zahájili pomstu trendařů. *Aktuálně.cz* [online]. 1999- [cit. 2012-05-10]. Dostupné z: <http://aktualne.centrum.cz/kultura/hudba/clanek.phtml?id=637077>
42. BENDA, Lukáš. Hudební časopis Filter oficiálně zanikl. *Musicserver.cz* [online]. 2000- [cit. 2012-05-04]. Dostupné z: <http://musicserver.cz/clanek/28346/Hudebni-casopis-Filter-oficialne-zanikl/>
43. BENEŠ, Pierre. Editorial. *Filter* [online]. 2009 [cit. 2012-05-04]. Dostupné z: http://issuu.com/filterczech/docs/filter_prosinec2009

44. O nás / kontakty: báli jste se zeptat?. *Full Moon Magazine.cz* [online]. 2010, 2012 [cit. 2012-05-04]. Dostupné z: <http://www.fullmoonmagazine.cz/o-nas-kontakty/bali-jste-se-zeptat.aspx>
45. WAGNER, Petr. Prolinkuj mě mezi řádky. *Full Moon*. 2011, č. 12.
46. WAGNER, Petr. Žádný indie, žádnéj art. *Full Moon*. 2011, č. 12.
47. NIKÉ, Maxim. Holy-Shit Trinity. *Full Moon*. 2011, č. 9.
48. VĚŽNÍK, David. Come with us ... further ... a bit. *Musicserver.cz* [online]. 2000- [cit. 2012-05-10]. ISSN 1803-6309. Dostupné z: <http://musicserver.cz/clanek/30427/>
49. KRUPKA, Jaroslav. Měsíčník Full Moon vstupuje zítra do 'ostrého provozu'. *Lidovky.cz* [online]. 2012 [cit. 2012-05-04]. ISSN 1213-1385. Dostupné z: http://www.lidovky.cz/mesicnik-full-moon-vstupuje-zitra-do-ostreho-provozu-ppf/-ln-media.asp?c=A100625_115503_ln-media_jar
50. HRBÁČEK, Jan. Nepracuji pro peníze, ale pro úspěch. *Euro*. 2012, č. 15. Dostupné z: <http://www.euro.cz/detail.jsp?id=107349>
51. WOLFE, Tom a E JOHNSON. *The new journalism*. New York: Harper, 1973, 394 s. ISBN 00-604-7183-2.
52. ČERMÁK, Miloš. Miloš Čermák: Reportér a celebrita aneb zvláštní filmová anekdota. *IHNed.cz* [online]. 1996- [cit. 2012-05-04]. Dostupné z: <http://hn.ihned.cz/c1-21872880-reporter-a-celebrita-aneb-zvlastni-filmova-anekdota>
53. THOMPSON, Anita. *Ancient Gonzo wisdom: interviews with Hunter S. Thompson*. Da Capo Press: Cambridge, MA, 2009. ISBN 03-068-1651-2.
54. GRIFFIN, Jeremy S. The Fear and Loathing Guide to Blogging. *Ignite* [online]. 2007- [cit. 2012-05-04]. Dostupné z: <http://www.ignitesocialmedia.com/blogging/the-fear-and-loathing-guide-to-blogging/>
55. VANĚK, Jiří. Skřípot. *Instinkt.cz* [online]. 2009- [cit. 2012-05-04]. Dostupné z: http://instinkt.tyden.cz/rubriky/nazory/skripot/jiri-vanek_25942.html
56. MEDIUS. Když je kritik "gonzo", raději ho nečtěte. *Divadelní noviny* [online]. [cit. 2012-05-04]. Dostupné z: <http://host.divadlo.cz/noviny/clanek.asp?id=12613>